

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 25

София, петък, 16 декември

1927 г.

26. заседание

Четвъртък, 15 декември 1927 година.

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 30 м.)

Председателят: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Христо Баралиевъ, Герасимъ Ангеловъ, Георги Губидълниковъ, д-ръ Димо Желъзовъ, Василъ Игнатовъ, Христо Илиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Величко Кознички, Иванъ Куртевъ, Коста Лудчевъ, Тончо Мечкарски, Василъ Митевъ, Аврамъ Стояновъ Петровъ, Иванъ Петровъ, Христо Рашковъ, Григоръ Реджовъ, д-ръ Владимиръ Руменовъ, Николай Савовъ, Петко Стайновъ, Стефанъ Стефановъ, Стефанъ Тасевъ, Андрей Тодоровъ, Петъръ Тодоровъ, д-ръ Никола Чирпанлиевъ)

Съобщавамъ на г. г. народнитъ представители, че бюрото на Събранието е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Павелъ Георгиевъ — 1 день;

На г. Иванъ Казанджиевъ — 2 дни и

На г. Коста Лудчевъ — 3 дни.

Поставили сѣ въ бюрото две питання и една интерпелация.

Едното питане е отъ народнитъ представители г. г. Димитъръ Зографски и Димитъръ Грънчаровъ до г. министра на желъзницитъ, пошитъ и телеграфитъ, относително оценката на отчуждени частни имоти на нѣкои жители отъ гр. Дупница за дековилната желъзнопътна линия Радомиръ—Дупница—Петричъ.

Другото питане е отъ казанлъшкия народенъ представителъ г. Христо Баевъ също къмъ г. министра на желъзницитъ, пошитъ и телеграфитъ, относително неизплащане имотитъ, отчуждени за аеродрома въ Казанлъкъ.

Интерпелацията е до г. министъръ-председателя и министра на финанситъ отъ народнитъ представители г. г. Илия Георговъ и Никола Андреевъ. Тази интерпелация има следния текстъ: (Чете)

„Въ тронното слово биде оповестено, че изучаването на финансовото положение на страната отъ представителитъ на Финансовия комитетъ при Обществото на народитъ ще доведе до препоржката на това последното за сключването на единъ български държавенъ заемъ за финансово здравяване и стопанско възстановяване на страната.

„Нѣщо повече: и въ отговора на тронното слово — текстътъ на което у насъ се изработва по внушение на правителството — се взема актъ отъ изтъкнатото въ тронното слово разположение всрѣдъ Обществото на народитъ за едно покровителство отъ страна на последното за сключването на такъвъ държавенъ заемъ.

„Оказа се, обаче, че между другитъ условия за сключване на заема било поставено и условието, Българската народна банка отъ държавна да се превърне въ частна, акционерна.

„Странно е, че правителството, което не е могло да не знае за сжествуващитъ настроения всрѣдъ финансовитъ кръгове при Обществото на народитъ, за желанието имъ да се постави такова условие, и преди да е отстранено такова едно препятствие за сключване на заема, оповестява въ единъ тържественъ актъ, какъвто е тронното слово, че заемътъ е на пътъ да се осъществи.

„Благодарение на тая прибързаностъ и липса на елементарна предвидливостъ отъ страна на правителството, биде изложенъ международниятъ престижъ на България.

„Отъ друга страна, правителството, което сложи своята финансова политика върху увѣреността да получи скоро единъ голъмъ държавенъ заемъ, като не получи подкрепата на Обществото на народитъ, изложи съвършено своя авторитетъ и вжтре въ страната.

„Освенъ това, говори се, че сѣ били създадени и други препятствия за заема, състоящи се въ това, България да поеме ангажментъ да уреди задълженията си по аванса, даденъ отъ „Дисконто-Гезелшафтъ“, който авансъ, по Ньойския договоръ, се разбираше, че се поглъща отъ репарациитъ.

„При това положение, ние питаемъ:

„1. Какви сѣ били основанията на правителството, за да се уповава съ такава сигурностъ, че ще се добие нуждната препоржака отъ Обществото на народитъ за сключването на заема;

„2. Не счита ли правителството, че за осъществяването на единъ износенъ държавенъ заемъ е необходимъ авторитетътъ на едно широко коалиционно правителство;

„Настоятелно молимъ, щото по-скоро да се опредѣли денътъ за отговоръ и разискване по това наше запитване.

„Народни представители: И. Георговъ и Н. Андреевъ“.

Споредъ чл. 54 отъ правилника за вжтрешния редъ на Народното събрание, тая интерпелация трѣбва да се постави на дневенъ редъ. Бюрото, въ споразумение съ правителството, ще опредѣли дата за поставянето ѝ на дневенъ редъ.

Има думата г. Петъръ Миновъ.

П. Миновъ (з.в.): Г. г. народни представители! Азъ и народниятъ представителъ г. Георги Марковъ сме отправили питане до бюрото на Камарата и до г. министъръ-председателя: кога ще се постави на дневенъ редъ внесеното по частна инициатива законодателно предложение за амнистия? Моля да ни се отговори.

Председателят: Ще ви се отговори.

Министъръ-председателъ А. Лячевъ: Досега азъ съмъ отговорилъ 10 пѣти на това питане. И колкото повече настоявате, толкова по-малко резултатъ ще имате.

П. Миновъ (з.в.): Ние искаме да знаемъ, защо не се поставя това законодателно предложение на дневенъ редъ. Другъ е въпросътъ, дали то ще бѣде прието или отхвърлено. Въпросътъ е, защо на законодателнитъ предложения, внесени по частна инициатива, не се дава ходъ; защо не се поставятъ на дневенъ редъ.

Министъръ-председателъ А. Лячевъ: Когато му дойде редътъ, ще се постави на дневенъ редъ.

Председателят: Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — продължение разискванията по първото четене на законопроекта за насърчение на мѣстната индустрия.

Има думата г. министърът на търговията, промишлеността и труда.

Министър Ц. Бобошевски: Азъ имамъ да отирава къмъ г. г. народнитѣ представители една молба. Днесъ е вече шестото заседание, откакъ се занимаваме съ законопроекта за насърчение на мѣстната индустрия. Досега по първото четене на законопроекта отъ нѣкои парламентарни групи сж говорили повече отъ единъ народенъ представителъ — говорили сж по двама, трима. Азъ бихъ отпразилъ една молба къмъ тия парламентарни групи, които вече сж се изказали и отъ които има записани и други оратори да говорятъ, последнитѣ да си запазятъ това право при второто четене, а сега да се изкажатъ съ свои оратори само ония парламентарни групи, които не сж се изказали. А тѣ сж, ако се не лъжа, занаятчийската група, работническата група и групата на Народнолибералната Стамболъ за партия. Това моля да стане, за да могатъ още тая вечеръ да се приключатъ дебатитѣ по първото четене на законопроекта.

Р. Василевъ (д. сг): Значи, г. министре, Вие правите предложение за прекращение на дебатитѣ.

Министър Ц. Бобошевски: Да.

Председателъ: Които приематъ предложението на г. министра на търговията, да се прекратятъ дебатитѣ по законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Следва да се изкажатъ г. Калоянъ Маноловъ — отъ Занаятчийската партия, г. Георги Петровъ — отъ Националибералната партия, г. Георги Желъзковъ — отъ Работническата партия и г. Никола Думановъ — отъ Народнолибералната Стамболова партия.

К. Томовъ (з): И азъ съмъ записанъ.

Председателъ: Отъ Вашата група не е ли говорилъ нѣкой?

Министър Ц. Бобошевски: Говори г. Зографски.

К. Томовъ (з): Той не е отъ нашата парламентарна група. (Оживление върху лѣвицата)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Цейкеи сжщото ви време, ние вземаме думата да се изкажемъ по единъ законопроектъ, който е отъ голѣма, първостепенна важностъ за нашия стопански животъ.

Даденитѣ привилегии на нашата индустрия изтекоха презъ 1925 г. и цѣли две години вече, откакъ настоящиятъ законопроектъ се тѣкми. Той не биде приготвенъ по-рано само по съображение, че засѣга единъ важенъ стопански отрасълъ, че интересува цѣлото българско общество и трѣбваше да се обмисли всестранно.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ за насърчение мѣстната индустрия, такъвъ, какъвто ни се представя, по принципъ ние го възприемаме. Но ние ще искаме да направимъ нашитѣ бележки по това, къде той трѣбва да претърпи коренни промѣни.

Когато законодателътъ е създавалъ закона за насърчение мѣстната индустрия, той е целѣлъ, между другото, и да възпита самата индустрия, да бѣде тя въ пътя на своята производителностъ, колкото е възможно, по-полезна за страната.

Естествено, протекцията, която дава държавата на индустрията, има голѣмо значение за народа, защото тази индустрия ще създава блага за народа. Но ще трѣбва непременно да се прецени, доколко сж налице тѣзи блага, за да се види, дали индустрията е оправдала ония надежди, които ѝ е възлагалъ законодателътъ, когато е създавалъ закона за нейната протекция.

Ние смѣтаме, че протекцията, съ която сж се ползували досега индустриитѣ у насъ, е дала възможностъ на много отъ индустриитѣ въ разстояние на 25—30 години да заздравятъ своето положение като индустрии, да проспериратъ, и по-нататкъ тѣ ще трѣбва да се носятъ на своитѣ собствени криле, да се оставятъ да вирѣятъ свободно дотолкова, доколкото могатъ съ свои собствени сръдства. Нѣма смисълъ да се дава нескончаемо протекция на известни отрасли отъ нашия стопански животъ, когато не виждаме, че тѣ могатъ да бѣдатъ полезни, че могатъ да дадатъ блага такива, че да заслужаватъ и по-нататкъ насърчението, съ което сж се ползували.

Г. г. народни представители! Насърчението на мѣстната индустрия има смисълъ. Ние смѣтаме, че, като насърчаваме нашата индустрия, тя ще може повече да стабилизира своето положение, ще може да даде евтинъ продуктъ, евтинъ фабрикатъ на консоматора и съ това да компенсира гражданина за ония лишения, които той е претърпѣлъ поради протекцията, която е била давана на индустрията отъ държавата.

Отъ всичко това, което ние констатираме досега, виждаме, че много отъ индустриитѣ сж достатъчно издигнали своето развитие и даже могатъ да пригодяватъ материални и за износъ. Ние смѣтаме, че такива индустрии, които сж стигнали до това положение, че могатъ да задоволяватъ нуждитѣ на страната и да отдѣлятъ частъ отъ своитѣ произведения за износъ, ще трѣбва да се оставятъ по-нататкъ да съществуватъ съ свои собствени сръдства, като за онова, което изнасятъ навънъ, могатъ да получаватъ известна премия отъ държавата.

Ние смѣтаме също така, че не може да се подвеждатъ подъ единъ знаменателъ всички индустрии, всички да бѣдатъ поощрявани еднакво, защото не всички индустрии заслужаватъ да бѣдатъ подкрепени. Има индустрии, които взематъ своитѣ първични материали отъ нашата собствена страна, преработватъ ги и въ готовъ видъ ги даватъ на нашия консоматоръ. Има индустрии, които внасятъ своитѣ полуфабрикати отъ странство безъ мито, преработватъ ги тукъ и по този начинъ не извършватъ сжщата работа, която извършватъ други нѣкои индустрии, и затова ние смѣтаме, че не могатъ да бѣдатъ поведени подъ сжщия знаменателъ. Други нѣкои индустрии донасятъ артикулитѣ отъ странство въ такъвъ видъ, че сж почти готови и, следъ една малка преработка, ги продаватъ на консоматоритѣ. Естествено е, че и такива индустрии не може да се ползватъ съ сжщитѣ облаги, съ каквито се ползватъ ония индустрии, които черпятъ суровитѣ материали вътре въ страната. А благодарение на обстоятелството, че държавата съ високи мита прѣчи на вноса на известни артикули, цѣли фабрики въ странство се разглобиха и пренесоха тукъ, започнаха да внасятъ сурови материали безъ мито, да ги преработватъ тукъ и ги продаватъ, като извличатъ своята печалба изключително отъ протекцията, отъ това, което спестяватъ, като внасятъ суровитѣ материали безъ мито. И тѣ не би трѣбвало да получаватъ облаги по закона за насърчение на мѣстната индустрия.

Г. г. народни представители! Всички сме убедени, че първоизточникътъ на индустрията сж занаятитѣ. И ние искаме да направимъ едно сравнение, за да видимъ, доколко държавата е подпомогнала занаятитѣ, за да даде възможностъ на тия занаяти да проспериратъ и нѣкои отъ тѣхъ да минатъ въ фазата на индустриализиране. Убеждението на всички е, че занаятитѣ въ миналото замираха, обаче сега се казва отъ компетентни хора, че занаяредъ тѣ нѣма да замиратъ и че, колкото човѣчеството прогресира, толкова и занаятитѣ ще се развиватъ. Ние смѣтаме, че, наредъ съ насърчаването на индустрията, непременно ще трѣбва да се насърчаватъ и занаятитѣ и земледѣлието, защото това сж тритѣ главни отрасли, стълбове на нашия стопански животъ. Ние смѣтаме, че, когато държавата дава известна помощъ, било въ форма на субсидия, било като отстъпва известни мита, било като не събира данъци и пр., тя има право да контролира тѣзи, които се ползватъ отъ протекцията, която има дава, въ какво сж тѣ полезни на самата държава. Съ този законопроектъ се иска да се даде протекция пакъ на тѣзи, които вече 30 години сж се ползували съ такава Г-да! Ако направимъ това, азъ смѣтамъ, че ние нѣма да бѣдемъ логични. Старата българска пословица казва: „Единъ баща храни своитѣ деца докога, докогато тѣ взематъ хлѣба въ рѣцетъ си“. Така трѣбва да сторимъ и ние съ нашата индустрия. Нѣма защо да покровителствуваме индустрии, които сж вече стѣпнили на краката си, защото, ако държавата продължава да ѝ покровителствува, тѣ ще изклинчатъ отъ своето назначение и ще се облегнатъ изключително на това, че държавата ще ги подпомага. Ако индустриитѣ у насъ, които вече сж стѣпнили на своитѣ крака, оставимъ да се развиватъ свободно, тогава тѣ ще обрнатъ по-голѣмо внимание на своето производство и така ще бѣдатъ по-интензивни въ своя просперитетъ. Азъ мисля, че, ако днесъ държавата вдигне митата на много артикули, нашата индустрия, макаръ че отъ 30 години е покровителствувана, нѣма да може да устои, не затова, защото ще бѣде бита отъ чуждестранната индустрия, или затова, че не може да произвежда артикули по цена като чуждитѣ, но затова, защото нашитѣ фабриканти въобще сж свикнали да печелятъ много повече,

отколкото печелят фабрикантите в другите по-културни страни. Само заради това ще бъде бита. За да ви илюстрирамъ това, ще ви приведа единъ примѣръ. Нашите текстилни фабриканти — ще говоря за тия, които работятъ съ европейска прежда — купуватъ необходимата имъ вълна оттамъ, отдето я купуватъ и всички индустриални предприятия въ Европа. Най-големиятъ пазаръ за вълната е Мазаметъ (Африка). Оттамъ купуватъ всички първични сурови материали, вълната и преждата, и ги носятъ въ своите страни. Както английските фабриканти, така и германските и другите купуватъ вълната оттамъ. Боятъ сѣщо всички купуватъ отъ Германия. У насъ, споредъ митническата тарифа, на платъ отъ 500 гр. и нагоре тежина на квадратенъ метъръ се плаща близо 230 до 250 л. мито. Значи, ако вие си купите 2½ м. европейски платъ за балтонъ, подебелъ, ще платите по 230 до 250 л. на метъръ повече за митото. Ако купите единъ срѣденъ платъ за костюмъ, ще платите отъ 130—160 л. на метъръ за митото, а за по-тънки лѣтни платове се плаща отъ 80—120 л. на метъръ за митото. Ако това е така, то нашите фабриканти, които произвеждатъ платове, трѣбва непременно да намалятъ съ толкова цената на платоветъ, които произвеждатъ. Но какво виждаме? Виждаме, че нашите фабриканти, когато изработятъ единъ артикулъ, напр., платъ, който се равнява на английския, и го изнесатъ на пазара, го продаватъ на сѣщата цена, както се продава английскиятъ, за който се плаща мито, или го продаватъ съ много малка разлика по-евтино. Даже има случаи, когато на търгове, напр., въ Военното министерство за доставка на трико, европейските платове, които плащатъ 130—140 л. мито, се офериратъ съ 500 л., а нашите платове, които не плащатъ това мито, които сѣщо сѣщото качество, сѣщата десенъ, се офериратъ само съ 15 л. по-доку. Отъ това следва, че нашите индустриалци като че-ли не искатъ да печелятъ по-малко, за да подобрятъ своето производство; като че-ли не искатъ, следъ като калкулиратъ, да направятъ намаление на цените на артикулите, които произвеждатъ, за да оправдаятъ онова, което получаватъ отъ държавата въ форма на протекции.

Много се говори за занаятчиството — и г. министърътъ на търговията въ мотивите къмъ законопроекта казва, че подиръ ония мѣрки и подпомагания, които били направени отъ страна на правителството за земледѣлието и занаятите, идвало редъ на индустрията. Ние искаме да направимъ едно сравнение, за да видимъ, доколко сѣ подпомогнати занаятите съ закона за организиране и подпомагане на занаятите отъ 1926 г.

Азъ, г. народни представители, мога да ви кажа, че ако се интересувате да прочитате действующия законъ, ще видите, че никжде абсолютно съ нищо не сѣ подкрепени занаятчиите, а напротивъ, съ него сѣ даже обременени съ задължения. Самиятъ действующъ сега законъ е обоснованъ на принципа, както е възприетъ още отъ първия законъ отъ 1898 г. Затова защото занаятчиството е вирѣло у насъ още отъ турско време, но, следъ като, по силата на различните договори, които турската държава е сключила съ различните страни, сѣ нахлули чужди фабрики, които започнали да конкуриратъ занаятчиството следъ освобождението, управляющитъ тогава, за да се справятъ съ положението, сѣ смѣтали, че повдигането на занаятчиството може да се възстанови само ако бъдатъ възобновени неговите сдружения, които сѣ съществували още въ турско време. Тѣ смѣтали, че само чрезъ закрепването на занаятчииските сдружения ще може да се помогне на занаятчиството. Така, и основната мисль на първия законъ е да се организира занаятчиството въ своя организация и въ нея да търси подкрепа и подпомагане. Такава е главната мисль по-нататкъ и на втория, и на третия законъ и на всичките промѣни, които сѣ ставали въ тѣхъ. Основната мисль на закона е била тази: само въ организацията си занаятчиството може да намѣри закрепването си.

Последниятъ законъ е отъ 1926 г. Дълга да спомена, че винаги законите по отношение на занаятчиството се приготвятъ много мѣчно и винаги, докато тѣ бъдатъ гласувани и приложени, животътъ се е промѣнялъ, промѣняли сѣ се всичките условия и тѣ сѣ ставали почти неприложими. Така е и съ действующия сега законъ, който, мога да кажа, че въ никой членъ не говори, че дава иѣкакво настрѣдение на занаятчиството, а пакъ говори изключително за стѣгане на организацията на занаятчиството. Най-важното въ тоя законъ е, че чрезъ него занаятчиите се задължава самъ да възпитава бъдещите занаятчи — учениците и чираците — и не само това, ами и да допълва

тѣхното образование чрезъ вечерните училища, ако тѣ не сѣ получили такова отъ първоначалните училища.

Ще ви прочета чл. 48 отъ закона за организиране и подпомагане занаятите отъ 1926 г., за да видите, какви задължения има занаятчиите споредъ този членъ: (Чете) „Задачата на занаятчииските сдружения е: 1) да поддържатъ и развиватъ духа за сдружение и взаимно подпомагане между своите членове, да се стараятъ да поддържатъ добри отношения между майсторите и тѣхните помощници въ занаята и да защищаватъ интересите на своя занаятъ. 2) да бдятъ за добросъвестната изработка на предметите, като занаятчиите употребяватъ материали, отговарящи на срѣдните изискуеми се качества и трайност на респективното занаятчииско производство“.

Както виждате, споредъ точка 2 отъ този членъ, занаятчиите трѣбва да гарантира производството, което ще даде и даже ако даде едно произведение, направено съ материалъ, който е дошелъ недоброкачественъ отъ фабриката, пакъ занаятчиите ще отговаря и за него. Ако единъ обущаръ получи изгорена кожа отъ фабриката и направя отъ нея обувки и ги продаде на консоматора съ тоя дефектъ, по този законъ консоматорътъ има право да улови занаятчиите за ухото и да го тегли подъ сѣдъ, защото въ закона се казва, че занаятчиите е длъженъ да бди за доброкачествеността и солидността на стоката, която продава.

(Чете) „Пунктъ 3 — да се грижатъ за моралното и специално образование на чираците, калфите и своите членове, чрезъ откриване на временни курсове, специални училища, читалища и пр.“

Както виждате занаятчииските сдружения се задължаватъ да откриватъ курсове, училища, читалища и пр., за да дадатъ на младите чираци онова, което имъ липсва, да ги подготвятъ като бъдещи добри граждани на страната.

(Чете) „Пунктъ 4. — Да бдятъ, щото никой да не упражнява незаконно занятията на членоветъ му, и срещу виновните да взиматъ необходимите мѣрки“.

Значи, занаятчииските сдружения се задължаватъ сѣщевременно да ставатъ пазители на закона. Ако занаятчиите види своя другаръ, че нарушава закона, да му състави актъ и да го предаде въ ръцете въ властта, за да отговаря за нарушението, което е извършилъ.

(Чете) „Пунктъ 5. — Да се грижатъ, щото чираците да посещаватъ редовно училищата, които задължително имъ се налагатъ по тоя „други закони“. Ако единъ занаятчи не изпрати въ училището своя чиракъ, глобява се отъ 500 до 1500 л.

(Чете) „Пунктъ 6. — Да взематъ участие, да основаватъ и материално да подпомагатъ ония институти, предвидени въ отдѣлъ III, които работятъ за усъвършенствуването на тѣхната специалностъ, а особено занаятчииските кооперации за доставяне на евтинъ кредитъ, на сурови материали, на инструменти (машини и мотори) за общо ползуване, за съвмѣстно производство и продажба на изработени предмети и други полезни за занаята имъ кооперации“.

Както виждате, тукъ се препорѣчва на занаятчиите да образуватъ кооперации, за да си доставятъ на по-евтини цени материали и инструменти. Има случаи, когато занаятчиите си доставятъ машини отъ странство такива, за които въ закона е предвидено, че могатъ да се внасятъ безъ мито, но тѣ плащатъ мито поради невъзможностъ да се снабдятъ съ нужните документи.

Пунктъ 7 не е важенъ.

(Чете) „Пунктъ 8. — Да се грижатъ за намирането работа на калфите и за настаняването чираците за учене занаята“.

Както виждате, занаятчиите, освенъ другите задължения, иматъ и задължението да намиратъ работа на калфите и да настаняватъ чираците за учене занаята, да не ходятъ безъ работа, защото, щомъ ходятъ безъ работа, ще почнатъ да ставатъ конспиратори, ще образуватъ тройки и петорки. Занаятчиите се задължава да намѣри работа на тѣзи хора, за да има миръ и спокойствие.

(Чете) „Пунктъ 9. — Да се намиратъ винаги въ услуга на търговско-индустриалните камари при даване сведения и събиране материали по занаятчиството“.

А освенъ това занаятчиите сѣ задължени да събиратъ данъците отъ своите работници и да ги представятъ ежемесечно или на два месеца на държавния бирникъ.

Виждате, г-да, по този членъ колко „права“ се даватъ на занаятчиите. Ясно личи.

Въ отдѣлъ 3 „мѣрки за подпомагане на занаятите“, въ чл. 74 се казва: (Чете) „За подпомагане на занаятите се основава при Министерството на търговията, промишлеността и труда едно специално централно занаятчииско бюро

и единъ специаленъ съветъ при него. Бюрото ще действува съ следнитѣ срѣдства за постигане на своята целъ:

1) организиране на сведенията по направенитѣ занитванія относително техниката и стопанската организация;

2) устройване на постоянни и временни изложби на малки машини, мотори и инструменти въ развититѣ занаятчийски центрове; наставления за тѣхното употребление и най-ревностно разпространение на такива между сдруженитѣ занаятчици“.

Азъ ще ви приведа единъ примѣръ. Единъ нашъ занаятчи отъ София представи единъ изработенъ предметъ на горноорѣховския панаиръ. Следъ като предметътъ е билъ прегледанъ отъ комисията, последната е намѣрила, че той занаятчи ще трѣбва да бъде премияръ съ първостепенна премия — златенъ медалъ. Занаятчицата е била поканена да си получи медала и предмета, като затова е трѣбвало да заплати 1.500 л. Занаятчицата получава шемето и казва: „Азъ даже, ако бѣше по-евтинъ предметътъ, цѣхъ да го оставя тамъ“, и остави тази премия — този златенъ медалъ — на ония, които го даватъ, защото нѣма срѣдства преди всичко да занесе и да донесе предмета, камо ли да даде 1.500 л. за медала, който му се дава. Питамъ, тогава, какво е това насърчение на занаятчицата? А въ пунктъ 4 на чл. 74 се казва: „Насърчение на чирашкото (ученическото) образование: осигуряване на изложби отъ примѣрни работи на чираци, отгичия и награди за отличилитѣ се чираци, особено за заслужили майстори въ чирашкото образование“. Ако прелистите цѣлия законъ, вие ще намѣрите само задължения, колкото щете. Свърхъ това, никои занаятчи не се ползува отъ никакви облаги; напротивъ, плаща всички данъци и берни. Занаятчицата плаща рекламнo право за своята фирма, плаща такова даже, когато постави една табела, за да рекламира произведението на фабричитѣ. Занаятчицата поставилъ една табела на своя дюкянъ и писалъ на нея „Български платове“, за тази реклама той плаща гербовъ налогъ 100 л. на квадратенъ метъръ. Както виждате, занаятчицата не само за рекламирането на своята, но и за рекламирането стоката на фабриканта, трѣбва да плати данъкъ. Въ нѣкои градове финансовитѣ власти сѫ предприели цѣлия хайки и сѫ съставили маса актове за необгербуване на такива реклами. Скоро тия актове ще бждатъ получени въ Министерството на финанситѣ за глобяване съ по 500 и 1.000 л. на занаятчици, които сѫ сложили табела, за да рекламиратъ производството си.

Дава се протекция на голѣмитѣ индустриални заведения, във които е вложенъ капиталъ, каквото е предвиденъ въ законопроекта. Азъ бихъ запиталъ: каква протекция се дава на една малка работилница, която обработва шоколадъ, която работи бомбони, пасти и пр.? Таквъ единъ занаятчи освобождава ли се отъ акцизъ? А трѣбва да се има предъ видъ, че той занаятчи играе и възпитателна роль: вмѣсто младежъта да отива въ кръчмитѣ да пие и се алкохолизира, той и привлича въ сладкарницата съ своитѣ захарни произведения. Обаче дребнитѣ сладкарски работилници се облагатъ съ голѣмъ акцизъ. Опредѣлятъ на нѣкой малъкъ сладкаръ да внесе всѣки три или шестъ месеци акцизъ, който той едва-ли може да внесе. Сжщото е и съ хлѣбаритѣ. По закона за общинитѣ, следъ като се направи една точна смѣтка, колко струва и колко трѣбва да печели хлѣбаритѣ отъ единъ килограмъ хлѣбъ, опредѣлятъ цената, по която той трѣбва да продава хлѣба и му казватъ: „По-горе отъ това нѣма да мърдашъ“, безъ да се държи често пжти смѣтка за повишението цената на житото и на брашното. Имало е случаи, когато цената на брашното се увеличава, обаче властътъ, като нѣма срѣдства да нормира цената на брашното, нормира цената на хлѣба и казва на хлѣбаря: „Или ще продавашъ хлѣба на тази цена, или ще отговаряшъ по закона“. Таквъ случай имаме наскоро въ Провадия, а по-рано — почти въ всички градове.

Данѣцитѣ при закѣснение се събиратъ съ 20% глоба. Има маса протести отъ занаятчици, които, поради голѣмата, тежката криза, не сѫ могли да изплатятъ данѣцитѣ си и държавата ги събира съ 20% глоба. Така ли ще подкрепяме и насърждаваме занаятчицата, за да можемъ да говоримъ днесъ за насърчение на индустрията?

Това, което ви изнасямъ, може да се провѣри всѣки пжтъ и навсѣкъде отъ всички ви.

Днесъ цѣлиятъ български народъ се интересува и съ голѣмо внимание чака да види какво ще се даде на индустрията. Г. г. народни представители, по този въпросъ, който ни занимава, не трѣбва да се дѣлимъ тукъ на болшинство и на опозиция. Азъ смѣтамъ, че всички ние сме избраници на народа и трѣбва еднакво да се вслушваме въ

повика на този народъ, да викинемъ въ същността на работата и да създадемъ законъ таквъ, който ще отговаря на нуждитѣ на времето, защото всички чувствуваме, че кризата души цѣлия народъ и държавата. И днесъ, когато държавата изнемогва и се чуди откъде да намѣри приходи, за да покрие разходитѣ, когато и работничитѣ, и занаятчицата, и търговецитѣ изнемогватъ и се чудятъ откъде да намѣрятъ срѣдства, ние ще трѣбва да се позаислиимъ, когато даваме протекция на индустрията. Искаме държавата да дава на индустрията протекция, нека я дава, но когато дава, трѣбва да държи смѣтка какво тя взема.

Ще ви дамъ единъ малъкъ примѣръ. На Българското параходно дружество държавата всѣка година дава субсидия срѣдно по 15 милиона лева, обаче никои отъ ораторитѣ не спомена за този много важенъ отраслъ въ нашия стопански животъ — за търговската флота. Търговската флота на една държава, която лежи на морски брѣгъ, играе голѣма роль по отношение на външнитѣ пазари, особено за страна, като нашата, която изнася масови артикули, като жито, царевича и пр. Ние виждаме, че това Българско параходно дружество, поставено на акционерни начала и субсидирано всѣка година отъ държавата, вмѣсто да увеличава, намалява своя тонажъ, благодарение на това, че се памира въ ръцетѣ на едно управление, което мисли, че дружеството трѣбва да функционира и да дава блага до тогава, докогато стоитъ начело на управлението му оуби, които сѫ го създали. Тѣ не сабтатъ, че държавата всѣка година дава субсидия на това дружество съ целъ то да се развине, защото е необходимо на държавата. Какъ ще изнасяме нашитѣ жита угре на външнитѣ пазари, когато ще трѣбва да приобѣваме до чужди параходни компании? Чуждитѣ компании иматъ своя собствена политика и ще опредѣлятъ павлата, съобразно съ своитѣ интереси. Тѣ винаги ще правятъ произведенията, които ще изнасяме, по-късно, и ние ще се явиваме на външнитѣ пазари или късно, или съ произведениа, които поради високитѣ павла ще иматъ по-висока цена отъ произведенията на други страни. Държавата ще трѣбва да си направи смѣтка, като дава субсидия на това дружество, какво взема.

Спомена се отъ г. професоръ Данаиловъ, че и въ Америка се дава протекция на индустриитѣ. Азъ имамъ възможностъ да прочуа този въпросъ и видѣхъ, че тамъ наистина се дава протекция на индустриитѣ, но изучено е най-подробно, въ какво количество се произвежда известенъ артикулъ, за който се дава протекция, колко се внесе отвънъ, каква е цената и пр. И когато се законодателствува тамъ, надлежниятъ министъръ докладва най-точно какви ще сѫ резултатитѣ по отношение на единъ или другъ артикулъ и само тогава се дава протекция. Азъ смѣтамъ, че ние, ръководени отъ желание да бждемъ полезни на страната, ще трѣбва да награждаме протекцията съ огледъ на общитѣ нужди на страната, ще трѣбва да насърждаваме ония индустрии, които виждаме, че преобрѣватъ пжта на стокитѣ, които идватъ отъ вънъ. Има вече такива нови индустрии и ние ще трѣбва да обрнемъ къмъ тѣхъ око и да ги подкрепимъ. Ние смѣтаме, че индустрии, които вече достатъчно сѫ се развили и даже почватъ сами да се изяждатъ, каквато е мелничарската индустрия, не трѣбва да се насърждаватъ. Цѣла България е паводнена съ мелници. Азъ съмъ направилъ едно малко изчисление, отъ което се вижда, че ако само нѣколко голѣми мелници работятъ при пълненъ капацитетъ, ние могатъ да смеятъ въ три месеца онова брашно, което изнасяме на вънъ, а останалото време ще стоитъ безъ работа. Азъ смѣтамъ, че не трѣбва да се хвърлятъ капиталъ въ създаване на мелници, а после да се търсятъ начини и срѣдства за изходъ отъ тежкото положение. Въ всѣки случай трѣбва да се взематъ мѣрки въ това отношение.

Ние имаме нови занаятчи, които вървятъ къмъ индустриализиране. Напр., почватъ да се работятъ у насъ автомобилни каруцери. Ако отидете въ такива работилници, ще видите какъ занаятчиитѣ въ полусрутени и неудобни работилници чукатъ и създаватъ такива каруцери, които, когато ги пуснатъ на пиящата, мислите, че сѫ европейски. Много автомобили, на които се возите, сѫ изработка на наши занаятчици, като сѫ внесени отъ вънъ само колелата, оситѣ и моторитѣ. Но вие това едва ли го знаете, защото не ви се е надало случай да го видите. Тия занаятчи ще трѣбва да се поощрятъ, за да може да проспериратъ. Има занаятчици, които работятъ редосѣялки. Ние ще трѣбва да ги насърдимъ, за да може да се усвършенствуватъ и вмѣсто да внасяме редосѣялки отъ вънъ, да ги изработваме въ страната.

М. Дочевъ (д. ср): Това е предвидено въ закона за насърчение на мѣстната индустрия.

К. Маноловъ (зап): Има занаятчи, които работятъ лозопръскачки, които също не трѣбва да ги насърдимъ, за да спремъ вноса отъ вѣнъ на лозопръскачки.

Има ли смисълъ да се поощрява лозарството? Ние разбираме да се поощрява то, но ако се изнасятъ вината навънъ, защото нѣма смисълъ да се поощрява лозарството, ако се смѣта да се пласира производството изключително въ България. Ние смѣтаме, че насърчението на лозарството има смисълъ дотолкова, доколкото се изнася виното навънъ, защото ако лозарството търси консоматори въ България, да трови българския народъ, тогава сме на кривъ пътъ и, вмѣсто добро, лошо правимъ.

Повтарямъ, всички ония индустриални предприятия, които изнасятъ своитѣ произведения навънъ, ще трѣбва да се насърдчатъ. Обаче всички ония предприятия, които сѫ заздравили своето положение, ще трѣбва, наредъ съ всички граждани, съ всички занаятчи и търговци, да си плащатъ данъцитѣ. И мене ми е чудно, защо индустриалцитѣ се освобождаватъ отъ плащане на данъкъ, когато данъкътъ се налага върху печалбитѣ. Ако индустриалцитѣ каже, че нѣма печалби, и се констатира, че не е спечелилъ, нѣма да му се събере данъкъ. Ние се обявяваме противъ всѣкакво освобождение на индустриалцитѣ отъ плащане на данъци. Когато се създава една нова индустрия, може да се допусне да внесе безъ много необходимитѣ ѝ материали, обаче поощряване на индустриитѣ такова, каквото предвижда законопроектътъ, ние смѣтаме, че не трѣбва да става.

Българската захарна индустрия е дошла вече до положението, когато може свободно да вирѣе, облѣгайки се само на своитѣ собствени срѣдства. Тая индустрия е станала даже факторъ въ нашата страна. Създадениятъ трѣстъ отъ директоритѣ на захарнитѣ фабрики дирижира цената на захарята. Ние имаме сведения, че нашата захарна индустрия е продала своята захаръ навънъ по 12 л. килограма, а българскиятъ народъ не можа да яде захарята по-евтино отъ 26—27 л. килограма даже въ 1925 г., когато захарната индустрия държеше много захаръ въ складоветѣ си и не позволя на българскитѣ земледѣлци да съятъ цвекло, съ което нанесе една загуба на българскитѣ цвеклопроизводители отъ около 600 милиона лева. Ние смѣтаме, че, когато захарната индустрия у насъ е въ рѣцетѣ изключително почти на чужденци, най-малко на нея трѣбва да се дава насърчение. Време е тя да почне да живѣе на свои собствени срѣдства.

Когато създаваме у насъ нѣкой законъ, обикновено ние вземаме за образецъ законъ, който урежда същата материя въ нѣкой съседна страна. Често даже нашитѣ закони сѫ просто копие на чуждитѣ. Въ книгата на г. Николчевъ, която преди нѣколко дена ни се раздаде, се говори и за сръбското законодателство по отношение насърчението на индустрията. Сърбитѣ не насърдчаватъ индустрията така, както ние я насърдчаваме. Споредъ сръбското законодателство, едно индустриално предприятие, въ което има вложени до 1 милионъ динари, се насърдчава 10 години, и, щомъ като използва десетгодишния насърчителенъ периодъ, то се лишава по-нататъкъ отъ облагитѣ, които му дава законътъ; ако вложениятъ капиталъ е надъ 1 милионъ динари, може да използва облагитѣ на закона за насърчение на индустрията и до 20 години. Забележително е, че, като изтече този периодъ, предприятието не получава повече протекция. Азъ смѣтамъ, че ние трѣбва да изключимъ отъ покровителството на закона всички индустриални предприятия, които сж се ползували досега отъ облагитѣ на закона за насърчение на мѣстната индустрия и които сѫ закрепени вече. Подъ покровителството на закона за насърчение на мѣстната индустрия трѣбва да останатъ само ония индустрии, които сега се зараждатъ и които идатъ да препрѣчатъ пътя на вноса отъ вѣнъ. Само така ние ще можемъ да доловимъ интереситѣ на грамадното мнозинство отъ българския народъ, което не се ползува отъ ония облаги, отъ които могатъ да се ползуватъ само около 2 хиляди души индустриалци у насъ.

Ние искаме индустриитѣ да се категоризиратъ, защото производството не е еднакво и ползата отъ всички предприятия не е еднаква.

Отъ това, което казахъ догукъ, смѣтамъ, че се разбира отъ народното представителство, какво искаме ние. Запазваме си правото и въ комисията, когато се разглежда законопроектътъ, да кажемъ конкретно, какво трѣбва да се направи.

По отношение на занаятчийския кредитъ. Каза се, че занаятчийството е задоволено съ кредитъ. Азъ смѣтамъ, че занаятчийството е свършено малко кредитирано. Следъ войната, когато неговитѣ работилници бѣха разстроени, когато неговиятъ инвентаръ бѣше съсипанъ, то получи кредитъ на първо време 20 милиона лева, презъ 1923 г. 50 милиона лева, а въ последно време още 40 милиона лева, или всичко 110 милиона лева. Ако раздѣлимъ тази сума на броя на занаятчитѣ, ще се надне по 600 л. и нѣщо на занаятчия. И този кредитъ държавата го мина на смѣтка на Централната кооперативна банка, тя го раздаде на популярнитѣ банки, а тѣ го раздаватъ по реда, по който се раздава кредитъ отъ банцитѣ. Ние смѣтаме, че това не е достатъчно, за да може да се казва, че занаятчийството е било достатъчно подкрепено съ кредитъ.

Ще завърша съ следното изложение. Разрушенията отъ войнитѣ върху стопанството на страната сѫ голѣми и безспорни. Тия разрушения засегнаха преди всичко голѣмата маса отъ нашитѣ поминѣци, третѣ четвърти отъ които сж на нашето земледѣлие и скотовѣдство. Останалата една четвъртъ предимно градски поминѣци. Тритѣ четвърти за сѣгатъ нашето занаятчийско производство.

Вследствие на избиването на значителни, въ раздѣлта на възрастта си, млади сили въ войнитѣ; измирането на много инвалиди и болни, които посиха ужаситѣ на четиритѣ военни години презъ третѣ войни; изтощението на цѣлото население отъ недохранване и отъ други лишения — намали се обработваната площ на земята ни, понижи се производителността на земледѣлския трудъ, което се отрази въ намаление производството на декаръ на най-важнитѣ наши храни. Сѣжитѣ условия спомогнаха да се разруши малкиятъ инвентаръ на занаятчийското производство; отъ друга страна, обедняването отъ войната не позволява неговото възстановяване.

Тежитѣ данѣци, общински, окръжни, държавни, различнитѣ берии и такси, които засѣгатъ цѣлото население и на първо мѣсто занаятчийството въ градоветѣ, сжщо спомогнаха за общото обедняване въ страната.

Намалѣлото производство и увеличената безработица намалиха покупателната способностъ на купувачитѣ на занаятчийскитѣ произведения.

Непоносимитѣ условия по договора за мира, наложенъ на България въ Ньой презъ 1919 г., изтощиха и последнитѣ ресурси на българската държава и народъ и наложиха различни нови задължения чрезъ заеми за покриване на стари дефицити и създаване на нови.

Тия условия ограничиха кредитната възможностъ на държавнитѣ банкови институти: Българска народна банка, Българска земледѣлска банка, Българска централна кооперативна банка, за да се подмогне навреме, евтино и ефективно нуждещото се занаятчийско производство.

За да излѣзе страната отъ това тежко положение днесъ, има само нѣколко възможности:

Първата е: премахването на задълженията по Ньойския миренъ договоръ, особено на репарациитѣ, които следъ петъ години нѣма да дадатъ на българския народъ да диша.

Втората е: да се намалятъ данѣцитѣ на занаятчитѣ, като се въведе при тѣхното облагане справедливостъ въ смисълъ да плащатъ по-голѣмата тежестъ икономически по-силнитѣ слоеве.

Третата е: при сключване на търговскитѣ договори въз основа на вносната и износната митническа тарифа, да се погрѣчи на конкуренцията на чуждестраннитѣ стоки на нашето занаятчийско производство. Да не се даватъ повече облаги на мѣстната индустрия, които я поставятъ въ по-благоприятни положения въ конкуренцията и срещу произведенията на мѣстното занаятчийство. Ако тия облаги държавата не премахне, то тѣ трѣбва да бѣдатъ дадени и на занаятчийското производство: освобождение отъ данѣци, превозване на произведенията му по намалени тарифи по желѣзницитѣ и митнически облекчения и др.

Четвъртата е: да се създаде отъ държавата специаленъ държавенъ занаятчийски кредитенъ институтъ, който да доставя бързо достатъченъ и евтинъ кредитъ за нуждещото се занаятчийско производство.

Ние смѣтаме, че ако законопроектътъ за насърчение на мѣстната индустрия се приеме, необходимо е да се възприематъ и тѣзи мѣрки, които изложихъ въ нѣколко точки, за да може и занаятчийството да стѣпи на краката си

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Петровъ.

Г. Петровъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпроситъ, свързани съ идеята на законопроекта за насърчение на мѣстната индустрия, който разглеждаме понастоящемъ, сж почти разяснени. Много цифри се дадоха за осветление на различнитъ гледища, които се излагаха тукъ, но все пакъ едно изчерпателно заключение, въз основа на тия данни, не може да се направи затова, защото тия цифри не сж изучени въ тѣхната вътрешна смисълъ и не може отъ тѣхъ да се направятъ изводи за влиянието, което покровителствената система у насъ досега е оказала върху развитието на нашето стопанство изобщо и върху самата индустрия. Една всестранна анкета въ това отношение бѣше необходима, за да се види ефектътъ, който тази покровителствена система е оказала. Законодателството въ областта на стопанството трѣбва да почива на една сигурна база. За конкретния случай трѣбваша ни цифрови данни, както казахъ, предварително изучени, осветлени въ тѣхната сжщностъ, отъ които да се направятъ и надлежитъ изводи, които да послужатъ за обосновка на ония начала, които трѣбва да прокараме въ законопроекта, който ще гласуваме.

Г. министърътъ на търговията е постъпилъ по обратния начинъ. Той, както призна въ своето експозе, е събралъ тия данни въ надвечерието на неговото изложение съ помощта на чиновницитъ . . . ,

Министъръ Ц. Бобошевски: Не е вѣрно това; отдавна сж събрани тия сведения.

Г. Петровъ (нац. л): . . . тогава, когато ние знаемъ, че законопроектъ е готовъ още преди две години. Очевидно, г. министърътъ е целилъ да оправдае една политика, по-рано усвоена, една политика, преди две години установена, а не сега да я обосновава.

Но и тия цифри, които г. министърътъ ни даде, се оказаха недостатъчни, г-да. Въ това отношение г. Сотиръ Яневъ бѣше по-богатъ съ данни. Но цифритъ, които въобщо се дадоха, осветлиха подробноститъ, които подробности се засѣгнаха отъ повечето отъ говорившитъ г. г. народни представители, и затова азъ не смѣтамъ да вървя изъ сжщия пѣтъ, защото ще бѣде излишно да повтарямъ много работи отъ тия, които се казаха. Моята целъ е да разгледамъ основнитъ начала, които сж легнали въ законопроекта и да се противопоставя срещу ония отъ тѣхъ, съ които нашата група не може да бѣде съгласна.

Казахъ — това се знае, известно е на обществото — че законопроектъ за насърчение на мѣстната индустрия е готовъ отпреди две години още. Ако той не се внесе до днесъ въ Народното събрание, това се дължи на обстоятелството, че въ срѣдитъ на управляющата партия има разногласие, както върху методитъ за покровителствуване на нашата индустрия, така и върху срѣдствата, съ които тя трѣбва да бѣде покровителствувана. Смѣтамъ, че това не може да се отрече отъ никого, защото е общоизвестно, че г. Ляпчевъ, министър-председателътъ, има свое гледище, а г. министъръ Бобошевски има друго, противно на неговото, гледище.

Министъръ Ц. Бобошевски: Не е вѣрно.

Г. Петровъ (нац. л): Вѣрно е.

Нѣкой отъ сговоритѣ: Народняшка и демократическа идеология! Тамъ Ви е целъта.

Г. Петровъ (нац. л): Да, тамъ е. — Гледището на г. Ляпчева е ясно. Той иска да се насърчава мѣстната индустрия чрезъ една еластична митническа тарифа, а не чрезъ специаленъ законъ. Това е старото гледище на г. Ляпчевъ, което той е поддържалъ още като министъръ на търговията и земледѣлието презъ 1909 г.

Министъръ Ц. Бобошевски: Сега действующия законъ за насърчение на индустрията отъ 1909 г. е негово дѣло.

Г. Петровъ (нац. л): Ще Ви кажа, какъвъ законъ е прокаралъ, г. министре.

Когато е прокаранъ сега действующиятъ законъ за насърчение на мѣстната индустрия, при разискванията, които тогава сж станали въ Камарата, г. Ляпчевъ е изразилъ ясно своето гледище: „Нашата индустрия трѣбва да бѣде покровителствувана чрезъ мита, чрезъ митническата политика, а не чрезъ специаленъ законъ“. По оценката на г. Ляпчева, още тогава едно специално законодателство за насърчение

на нашата индустрия било анахронизъмъ. Преди 15—17 години г. Ляпчевъ имаше тоя възгледъ — че специално законодателство за покровителство на нашата индустрия е анахронизъмъ и че законътъ, който е съществувалъ до тогава е изживялъ времето си, че е дошло време, когато държавата може да каже „Стига толкова покровителство!“

Но г. Ляпчевъ мотивира тая покровителствена система да остане и занаяпредъ съ факта, че законътъ е създаденъ отъ едно предшествуващо правителство, и понеже той урежда една материя, която засѣга стопански интереси, не би могълъ току-така, съ единъ замахъ, да го премахне.

Г. Бобошевски е изразителъ на другото гледище; той е покровителъ на едрата индустрия и смѣта, че тя трѣбва да бѣде облагодетелствувана, покровителствувана, насърчавана чрезъ единъ специаленъ законъ, проектъ за какъвто ни е представилъ сега.

Министъръ Ц. Бобошевски: Законопроектътъ е на правителството.

Г. Петровъ (нац. л): И понеже има известна коллизия между гледищата на г. Ляпчевъ и на г. Бобошевски, трѣбваше да се намѣри единъ компромисъ. Г. Бобошевски го е намѣрилъ и го е изразилъ въ една фраза въ неговитъ мотиви къмъ законопроекта, въ която се казва, че най-идеалната практика, която би трѣбвало да се следва въ този случай, е практиката да се прилага тарифниятъ режимъ. Но това, г. г. народни представители, е една фраза, която нѣма никакво съдържание, която не е осветлена отъ експозето, което г. министърътъ направи. Напротивъ, отъ изложението, което г. министърътъ направи, ние видѣхме, че той поддържа друга идея — че нашата индустрия трѣбва да се покровителствува съ специаленъ законъ.

И ние намираме, че гледището, което се поддържа отъ г. Ляпчева по отношение покровителството на нашата индустрия, не може да даде онѣзи резултати, които очакваме.

Ние нѣмаме нито единъ търговски договоръ, сключенъ до днесъ и нѣма изгледи твърде скоро да се сключатъ такива. Но ние знаемъ, че и когато ще пристъпимъ къмъ сключването на търговски договори, основното начало, което ще опредѣли облагитъ, които бихме получили, е какъво ние ще дадемъ на противната страна, съ която договоряме. Понеже — както е много добре известно, г-да, на всички — нашето положение не е такова, щото да имаме развързани рѣцетъ си, да можемъ да защитимъ напълно нашитъ интереси, естетивно е, че въ такъвъ случай, когато ще сключваме тия търговски договори, ние ще трѣбва да правимъ отстъпки на нашитъ контрагенти, по-силни отъ насъ, защото и стопански, и финансово — както виждаме сега въ последнитъ дни отъ единъ известенъ на всички фактъ — ние сме въ една голѣма зависимостъ отъ тѣхъ, ние не можемъ да се изтрѣгнемъ отъ това положение, въ което се намира нашата страна сега и въ което ще бѣде, може би, дълго време.

Не само това, но, по моята оценка, общоевропейската конюнктура отива къмъ ограничаване митническия суверенитетъ на малкитъ държави. Въ желанието да намѣрятъ пласментъ на своитъ стоки, голѣмитъ държави искатъ да премахнатъ тая свобода, която малкитъ държави досега сж могли да иматъ при прокарането на своя митническа политика.

Пъкъ и отъ друга страна, г-да, тая политика на покровителствуване индустрията чрезъ мита нѣма и особечъ стопански ефектъ. Безспорно, тя осигурява печалби на индустриалеца, но тя осигурява сжщевременно и неговата безпечностъ. А ние не можемъ да искаме отъ индустриалеца да дава на народното стопанство само това, което може да задоволи неговитъ лични нужди и желанието му за печалби. Ние възлагаме на индустрията една по-висока функция. Обаче, когато печалбитъ му сж осигурени съ една покровителствена митническа тарифа, сигурно е, че той нѣма да прилага по-голѣмъ трудъ, той нѣма да се импулсира по-нататкъ, за да усъвършенствува технически своето предприятие, да го рационализира, да го модернизира, за да стане конкурентоспособно.

Но и гледището, което застъпва г. Бобошевски, по моята оценка, сжщо така не бива да бѣде одобрено затуй, защото то пъкъ води въ друга крайностъ. То има тенденцията на безкрайностъ, бихъ казалъ, на абсолютностъ — то обхваща всичко онова, което има видъ, което има външни признаци на индустриално предприятие. Каже ли се, че това и това предприятие отговаря на условията, предвидени въ закона, за да бѣде квалифицирано като индустриално, г. министъръ Бобошевски му дава облаги по закона. Освенъ

това, законопроектът, както е представен и както това ще видим по-нататък, не държи сметка за другите производителни слоеве в страната и за онова обществено разпредяние на производството, което наблюдаваме у нас — в земледелие, занаяти и индустрия. Ние, г-да, сме за специално законодателство в тази област. Ние схващаме, че преди всичко въпросът се касае до една практическа възможност. Веднъж създаде ли един закон, като тоя, който сега съществува; веднъж създаден, един покровителстващ режим въз основа на него, трябва да го продължим дотогава, докогато това е необходимо. Не бива да го прекъснем преждевременно. Не можем да преминем изведнъж от едната система към другата, защото тя експерименти могат да бъдат заплатени твърде скъпо. Ние схващаме, обаче, че това законодателство трябва да бъде съвременно характер. Тъй както г. министър Бобошевски ни представя законопроекта, изглежда, че досега не е съществувало законодателство за насърчение на местната индустрия; изглежда като че ли за пръв път се установява тая покровителствена система и първа държавата ще подпомага индустрията в нейното развитие. А, напротив, и в закона от 1905 г., и в мотивите на законопроекта на г. Ляпчев от 1909 г. — навсякъде е прокарана тенденцията, че тия специални закони за покровителстване на индустрията са ограничени с един краен срок и че от тая минута нататък, от последния момент, който г. Ляпчев е предвидил в своя закон, би трябвало да се върви към ограничение на законодателството, не и към неговото разширение. Ние казваме, обаче, че, за да не настъпят опасни последици от едно внезапно промъianie на съществуващия режим, това законодателство, този начин на протежиране на нашата индустрия трябва да продължи дотогава, докогато, чрез техническо усъвършенстване и чрез рационализиране, индустрията ще може да стъпи на своите крака и това покровителство, чрез специални закони, стане излишно.

Г-да! Тия различия, които съществуват върху управляващата партия, не са случайни; тѣ са отражение на социалните тенденции, които движат групите, събрани под знамето на Демократическия съговор. Г. Ляпчев иска, чрез своята система, да покровителства дребните съществуващи и кооперациите. Г. Бобошевски, министър на търговията, иска да покровителства едрия капитал. Аз не бих могъл да одобря гледището на г. Ляпчев, защото е гледище реакционно, защото покровителствайки дребните съществуващи и кооперациите, той отрича значението на най-важния фактор в производството — на капитала. Не може една изключителна политика да осигурява ползуване и възможност за съществуването на нѣкои от факторите в производството и на нѣкои производителни слоеве, а трябва да се грижи за хармоничното развитие на народното стопанство. Не могат да се дават облаги само на нѣкои от производителните слоеве. Но и гледището, което застъпва г. министърът на търговията, което, както казахъ, е отражение на интересите на едрия капитал, отива в другата крайност — да фаворизира само капитала, без да държи сметка за другите слоеве в страната. То е изключително, защото чрез постановленията на законопроекта убива занаятите. То е и опасно за интересите на народното стопанство, защото прѣчи на правилното и планомерно развитие на другите производителни слоеве. Благодарение на това, че то не държи сметка за интересите на народното стопанство, то фаворизира индустрии, които се явяват паразитни и чрез това вреди на самото финансово стопанство на държавата.

Различията в това отношение се дължат на тия противоречиви, изключващи се една друга тенденции. И за това ние не можем да видим от страна на правителството една установена, една обща и единна стопанска политика. Правителството, по силата на тоя факт, е длъжно да се люшка между едната крайност и другата, да прави концесии днес на една, утре на друга страна. Затова в неговото законодателство нѣма една обща идея, нѣма една обща линия, която да е следвана неуклонно и която да дава впечатление, че се прокарва една политика съ установен общ и основен възглед.

Но освен това, освен липсата на обща стопанска политика, г. г. народни представители, ние виждаме, че има отдѣлна политика на ресорита, която също така не държи сметка за общите интереси на народното стопанство. Министърът на финансите върви из свой път, търсейки ресурси за държавното съкровище; министърът

на железниците, очаквайки да реализира приходите, които е предвидял в бюджета на своето министерство, прокарва една своя политика, самостоятелна и независима от политиката на другите ресори; министърът на търговията и индустрията се стреми да покровителства индустрията съ средства, които законът му дава; министърът на вътрешните работи сѣщо върви из свой път и чрез измененията, които направи в закона за градските и селските общини, прокарва налози, които се отрицат от общите положения, прокарани в закона за насърчение на местната индустрия. Въ книгата на д-ръ Николчевъ, която всеки от вас има нарѣка, са изтъкнати много такива случаи, в които отдѣлните министерства посѣгат върху правата на нашата индустрия, осветени от самия закон за покровителство на индустрията.

Всичките тѣзи противоречия в социалните тенденции на отдѣлните групи в Събора, всичките тѣзи противоречия между отдѣлните ресори трябва да се притъпяват и се притъпяват в името — на какво? — на властта. Съговорът трябва да изгуби веднага властта, ако отиде в крайност — да преследва тѣзи отдѣлни взаимно изключващи се интереси на групите, които стоят в него и го представляват.

Нѣкой от съговористите: Какво общо има това съ законопроекта?

Г. Петровъ (нац. л): Ще ви кажа. — Този компромисъ се съдържа в тази фраза, която ви посочихъ; тоя компромисъ е привиден и преследва една ясна, определена и временна цел — да не дойдат стълкновения толкова голѣми, при толкова различия, които съществуват на друга почва между васъ, за да изгубите властта. Това е единственото съображение, което, при толкова фаталните, бихъ рекълъ, противоречия между двете гледища, представявани от министър-председателя и министъра на търговията, ви кара днес да се спогодите върху този законопроект, който ви е представило правителството и който искате да одобримъ така, както е.

Нѣкой от съговористите: Нищо подобно нѣма.

Г. Петровъ (нац. л): Зная, че така ще ми кажете. Аз не очаквамъ от васъ да направите признание в това отношение, защото зная, че нѣма да го направите.

П. Якимовъ (д. ст): Това е правителственъ законопроектъ.

Г. Петровъ (нац. л): И сега, когато вие се карате помежду си, въ времето, когато съществуват най-голѣми търкания помежду ви, вие никога не сте дошли тукъ, въ Камарата, да признаете, че тѣ съществуват. Както едно време покойниятъ Франя казваше: „Ние си гукаме като гълъбчета“, така и вие сега манифестирате вашето единство, което не съществува. (Възражения от съговористите)

Д. Кьорчевъ (нац. л): Бъдете спокойни и слушайте.

Председателят: (Звъни)

Г. Петровъ (нац. л): Но, г-да, това е признакъ още и на друго едно обстоятелство — това е признакъ на липсата на единъ авторитетен центъръ в самата правителствена партия; това е признакъ на липсата на единъ достатъчен престижъ в самото правителство.

Нѣкой от съговористите: Като дойдете вие на власт, ще го имате!

Г. Петровъ (нац. л): И ще дойдемъ, недейте се грижи.

Нѣкой от съговористите: Пригответе се първо! Юрданъ Юрдановъ ще я свърши!

Д. Кьорчевъ (нац. л): От две години не внасяте този законъ и се карате. Вие сте нови народни представители и не знаете. Попитайте старите. Тѣзи факти не трябва да ви дразнятъ. Касае се за гледища. Не се знае кой е правъ. Може да е правъ министъръ Бобошевски, може да е правъ г. Ляпчевъ.

Г. Петровъ (нац. л): Г-да! Това е белегъ на една пълна безпринципностъ в областта на стопанската политика,

която отличава цялата дейтелност на правителството. Срещу тая безпринципност ние противопоставяме нашето гледище: народното стопанство е единно, въ него не може да има политика на отделните министри; има една обща държавна политика на правителството, която има дължността да бъде регулаторъ въ отношенията между производителните слоеве; тая политика има дължността да протегира всичките отрасли на стопанството хармонично, както се изразява г. министърътъ, обаче самъ не държи смѣтка за този начинъ на покровителство въ своя законопроектъ; тя има дължността да държи смѣтка и за общественото разпредѣление на производството — въ земледѣлието, въ индустрията и въ занаятитъ.

Отъ това, което се изложи тукъ, става очевидно, че днесъ индустрията сама не може да задоволи промишленитъ нужди на нашето народно стопанство. Необходимо е въ нейна помощ да дойде и занаятчийството. Въ законопроекта за този фактъ, тождозъ известенъ, тождозъ видимъ, бихъ казалъ, тождозъ реаленъ, не се държи смѣтка.

Нѣкой отъ говориститъ: Свържете този законопроектъ съ закона за занаятитъ и ще намѣрите хармонията.

Г. Петровъ (нац. л.): Г. министърътъ говори въ мотивитъ, че държавата е дала достатъчно за покровителство на земледѣлието и занаятитъ. Г. Зографски ни изтъкна за вчера какви сж облагитъ, които земледѣлието е получило отъ покровителствената политика на правителството съ закона за подобрене на земледѣлското производство и опазване на полскитъ имоти. Прегледоворившиятъ ни каза въ какво се състои покровителството, което държавата прави на занаятитъ. Законътъ за занаятитъ е единъ устройственъ законъ, съ него не се даватъ никакви привилегии, никакви облаги. Той е законъ, който урежда положението на сдружаванията и създава известни задължения, но той нѣма характеръ такъвъ, какъвто има законопроектътъ, съ който ние се занимаваме. Изтъкнаха се тукъ по-важнитъ постановления на закона за занаятитъ, вие ги чухте и не намѣрихте въ тѣхъ нито единъ елементъ на покровителство. Очевидно е, че тѣзи грижи, които се полагатъ за нашата индустрия, не сж положени за земледѣлието и занаятитъ.

Г-да! Нека да видимъ какви сж тенденциитъ на законопроекта, който е сложенъ на разискване. До сега всички закони за насърчение на индустрията които сж съществували, сж имали една ограничителна тенденция, били сж схващани като временни мѣрки, които сж необходими да се приложатъ въ момента на зараждане на нашата индустрия, за да бъде подпомогната тя въ нейното развитие и да бъде послезна на народното стопанство. Законътъ отъ 1894 г., разширенъ въ 1905 г., въ 1909 г., при министерствуването на г. Ляпчевъ, доби нови измѣнения. Въ какъвъ духъ сж тѣ? Тѣ сж ограничителни, г-да. Самъ г. Ляпчевъ, при разискванията, които сж станали по законопроекта, е казалъ: важна и съществена черта на този законопроектъ е, че той не разширява кръга на благоприятствуванитъ индустрии, че не създава нови облаги за нашата индустрия, но че той ги ограничава, и не само ги ограничава, но изключва отъ кръга на благоприятствуванитъ индустрии нѣкои отъ тѣхъ.

Сегашната система е разширителна. Както отбелязахъ и оде, азъ намирамъ, че за г. министра на търговията като че не е съществувалъ такъвъ законъ, като че сега се поражда необходимостта нашата индустрия да бъде покровителствуванна и като че сега за пръвъ пътъ държавата трѣбва да вземе грижи въ това направление. Въ чл. 3 сж отбелязани всички ония индустрии, които съществуватъ и които може да се развиватъ — както г. министърътъ каза въ своето изложение — въ бъдеще. Въ чл. 3 отъ законопроекта сж включени и изключенитъ презъ 1909 г. индустрии. Значи, вмѣсто да ги намалява, той увеличава кръга на покровителствуванитъ отъ държавата индустрии.

Единъ белегъ за тази разширителна тенденция въ законопроекта на г. министъръ Бобошевски азъ виждамъ още и въ това, че се премахва разликата между общи и специални облаги. Съ това всички предприятия, които подпадатъ подъ групитъ, предвидени въ чл. 3 на законопроекта, се облагодетелствуватъ еднакво. По този начинъ всички облаги ставатъ специални. Освенъ това, г-да, даватъ се облаги не само на основни индустрии, но и на индустрии помощни, които има да извършватъ едни допълнителни функции въ производството.

За вирѣнето на една индустрия трѣбва да има естествени условия въ живота на дадена страна. Не може една индустрия да се създава съ законъ. Трѣбва да има естественъ теренъ, трѣбва да има стопански условия, които да дадатъ възможностъ за процъвтвяването на дадена индустрия. У насъ законодателството има тенденция да насърдчава и онѣзи индустрии, за които има доказателство, че и при съществуващата покровителствена система, не вървятъ добре. Напр. такава е обушарската индустрия. Въ Габрово имаше нѣколко фабрики; тукъ също имаше такава фабрика — „Астра“. Но въпрѣки всички привилегии, които законътъ за насърчение на мѣстната индустрия можеше да имъ даде, тѣзи фабрики не процъвтяха, тѣзи фабрики пропаднаха затова, защото животътъ отрича възможността имъ да се развиватъ благоприятно, да намѣрятъ опора въ нашия стопански животъ. Ето ви нѣкъ единъ обратенъ примѣръ — циментовата индустрия. Тя не се ползува отъ много облаги, защото суровитъ продукти, които употребява, не се внасятъ отвънъ, обаче тя процъвта, защото условията на нашия животъ благоприятствуватъ за нейното развитие.

Разбирамъ, г-да, да се покровителствува една индустрия; за която има условия да вирѣе, но и когато се дава това покровителство, то не може да бъде дадено въ вреда на другитъ отрасли на нашата промишленостъ. Съ законопроекта — съ разпореджанията на чл. 3 — се нанася ударъ върху цялото занаятчийско производство, върху отраслитъ, за които се отнася този текстъ на чл. 3. Знае се, че техниката въ своето развитие, съ употреблението на машини въ производството, почти премахва различieto между занаятитъ и индустрията. И когато ще се дава покровителство на индустриалното производство, ние не можемъ да не държимъ смѣтка за занаятчийското производство, което по техническиятъ срѣдства за производство се приближава до индустрията.

Въ нашата страна има 200 хиляди души занаятчи, които представляватъ почти $\frac{1}{2}$ отъ нашитъ домакинства, отъ цялия ни народъ. Не може да не се държи смѣтка за такъвъ единъ голѣмъ брой население, интереситъ на което се накръпватъ отъ една страна и съ други срѣдства, отъ друга, не сж покровителствувани. Не може, за да се облагодетелствува развитието на нашата индустрия — за което не може да не се държи смѣтка — отъ друга страна нѣкъ да хвърляме занаятитъ, чрезъ постановленията на закона, въ една пълна криза. Теорията, която съществуваше, че занаятитъ пропадатъ вследствие на индустриалното развитие, вследствие на капиталистическия начинъ на производството, днесъ не намира пълно потвърждение въ живота. Вѣрно е, нѣкои отъ занаятитъ пропаднаха, но също е вѣрно, че други съществуватъ и наредъ съ голѣмитъ индустрии, които се развиватъ и процъвтвяватъ, процъвтвяватъ и ония занаяти, които се модернизиратъ и които сж вкарали въ своето производство машината. Въ странитъ съ голѣмо индустриално развитие този фактъ е очевиденъ, той е очевиденъ и въ насъ. Нѣкои отъ занаятитъ се приспособиха, модернизираха, други иматъ вътрешна съпротивителна сила, трети вирѣятъ затуй, защото тѣхното производство е изключително занаятчийско и тѣ затова съществуватъ и до сега.

Щомъ индустриалното развитие, г-да, и на нашата страна дава възможностъ за развитие и на занаятитъ, ние нѣмаме право чрезъ постановленията на единъ законъ, да убиваме тѣзи занаяти. А това става съ текста на чл. 3 отъ законопроекта, който г. министърътъ ни е представилъ.

Въ група IV, напр., въ кръга на покровителствуванитъ индустрии влиза и каменодѣлството. То е занаятъ. Въ група V влиза производството на варъ. Ами че въ балкана навсѣкжде занаятчи произвеждатъ варъ и се препитаватъ чрезъ това. Салунарството и свѣщарството сж тоже чисти занаяти. Чрезъ насърчение издѣлката отъ сурови кожи, предвидено въ пунктъ 16 на чл. 3, г. министърътъ убива обушарството у насъ, защото дава покровителство на фабриктитъ, които произвеждатъ обуца. А знаемъ, че обушарскиятъ занаятъ у насъ цѣвти.

И. Бояджийски (д. ср.): Това насърчение се дава главно за гьона, отъ който се правятъ обущата.

Г. Петровъ (нац. л.): Азъ говоря за издѣлката отъ кожи. Така е и съ коларството, така е и съ много други занаяти, които влизатъ въ рубриката на облагодетелствуванитъ индустрии. Само въ чл. 5 по отношение занаятитъ се прави една концесия. Тя се отнася за занаятчийскитъ кооперации. Това е едно срѣдство, г-да, което нѣма да даде никакви ползи, защото занаятчийскитъ кооперации у насъ не вър-

вятъ. Производителни кооперации се наброяват до 100—115, но тѣ не вирѣятъ. Дали защото създаването на кооперации не е въ навигитѣ на нашитѣ занаятчи, дали защото това е противъ тѣхния духъ, не зная, но фактъ е, че занаятчийскитѣ кооперации не процъвтватъ. Чрезъ тѣхъ известни крупни търговци си доставятъ продукти, за да ги продаватъ на консоматора на по-високи цени, ползувайки се отъ отстъпкитѣ, които се правятъ на кооперациитѣ.

Ние поддържаме, че на занаятитѣ трѣбва сѣщо така да се дадатъ облаги по законъ, не точно тѣзи, които се даватъ за индустрията, но точно по тоя критерий, който се приема тамъ, но въ всѣки случай трѣбва да се направи нѣщо въ това отношение, щото ония занаяти, които сѣ модернизиранни, които се приближаватъ по начина на производството си до индустрията, да бждатъ сѣщо така покровителствуванни и да се ползуватъ отъ сѣщитѣ облаги. Защото еднѣо производство, което е закрепнало въ живота, което може да вирѣе, не трѣбва да се поставя въ трудни, въ мѣчни условия спрямо индустрията, която се ползува и отъ освобождаване отъ данъци, и отъ безмитенъ вносъ, която има и други облекчения, за да може да конкурира занаятитѣ.

Преминавамъ къмъ системата на облагитѣ. За да можехме съ по-голѣмо познаване на работата да разгледаме този въпросъ за облагитѣ, трѣбваше да имаме една анкета, която щѣше да ни даде данни, отъ които да разберемъ какъ се е отразило досегашното покровителствуване на индустрията, дали то е упражнило нѣкакъвъ ефектъ върху търговския ни балансъ, дали развитието на така покровителствуваната индустрия е оказало нѣкакво влияние върху намалението на ценитѣ на продуктитѣ, дали то е упражнило нѣкакво благотворно влияние върху работнишкия трудъ, дали въобще сѣ налице всички съображения, които налагатъ даването на протекции на нашата индустрия. Но тази анкета не е направена. Поради това ние ще оперираме съ тѣзи данни, които имаме, съ тѣзи убеждения, които сме извлѣкли отъ това, което сме наблюдавали въ живота.

Г-да! Както отбелязахъ и по-рано, и сегашниятъ законопроектъ възприема системата да се ползуватъ отъ облагитѣ, предвидени въ чл. 7, съ малки изключения, всички индустрии: и тѣзи, които сѣществуватъ отдавна, и тѣзи, които сѣ закрепнали, и тѣзи, които сега се зараждатъ, и тѣзи, които тепърва ще се създадатъ. Законопроектътъ въ това отношение не прави разлика между различнитѣ индустрии, не държи смѣтка за специфичнитѣ на характера имъ условия, не държи смѣтка за начинитѣ, по които се доставятъ суровитѣ продукти — защото има индустрии, които внасятъ суровитѣ материали отъ вънъ, а има индустрии, които ги взематъ отъ нашата страна — не държи смѣтка, кои индустрии иматъ значение за пазара и кои нѣматъ никакво значение. Г. министърътъ не държи смѣтка за това. А че не държи смѣтка, азъ намирамъ доказателства въ мотивитѣ на законопроекта. Тамъ, като говори за концесиитѣ на индустриалнитѣ предприятия, той казва: (Чете) „Отъ друга страна изоставя се даването концесии за: а) платове отъ коприна, б) захаръ, в) растителни и животински масла и смоли, г) тѣстени произведения и други, нѣкои отъ които, отъ създаденитѣ досега предприятия, не само задоволяватъ нуждитѣ на вътрешната консомация, но вече сѣ въ състояние да правятъ износъ въ странство, а други не сѣ отъ такова голѣмо значение за индустриалното развитие на страната“. Е добре, г. министре! Ако тѣзи индустрии сѣ стигнали до това състояние, за да нѣматъ нужда да бждатъ покровителствувани чрезъ даването на концесии, защо не ги изключите отъ списъка на индустриитѣ, които се облагодетелствуватъ съ законопроекта?

Министъръ Ц. Бобошевски: Ограничаваме ги съ монопла.

Г. Петровъ (нац. л.): Ако тѣзи индустрии сѣ стигнали до тамъ, че могатъ да изнасятъ въ странство, какво повече искате да имъ дадете? Тѣ сѣ силни, закрепнали, даватъ резултати и не само задоволяватъ нуждитѣ на мѣстния пазаръ, но иматъ възможность дори и да изнасятъ въ странство

Д-ръ В. Бурилковъ (д. сг): По-добре е да се изнася.

Г. Петровъ (нац. л.): Разбира се, но нѣма нужда да се ползуватъ отъ облагитѣ. Това сѣ и съображенията на г. министра, за да ги лиши отъ правото да получаватъ концесии. Тѣ нѣматъ нужда отъ тия облаги. Тѣ сѣ използвали облагитѣ, които досега нашиятъ законъ имъ е давалъ въ продължение на 35 години, тѣ сѣ закрепнали, тѣ сѣ издигнали, тѣ сѣ станали здрави предприятия и, следова-

телно, нѣматъ нужда отъ никаква протекция. Нѣма защото тия предприятия, които сѣ дошли до това състояние, да бждатъ тежестъ на фиска.

Облагитѣ, г. г. народни представители, сѣ еднакви за всичкитѣ индустрии, безъ да се държи смѣтка за тѣхнитѣ естествени различия. Казахъ това, нѣма нужда да се спорамъ повече върху него. Но вие ще забележите, че има едно неравенство, защото не еднакъвъ стопански ефектъ упражняватъ върху всички индустрии тия облаги, които се даватъ безъ да се държи смѣтка за особеноститѣ на отдѣлнитѣ индустрии. Едни внасятъ сурови материали отъ другъ не. Едни представляватъ необходимостъ за нашето стопанство, други фабрикуватъ предмети на луксъ и представляватъ единъ тормозъ и за частния бюджетъ, и за фиска. Едни иматъ значение за вътрешната консомация, други нѣматъ никаква значение. Значи, всичкитѣ тия облаги иматъ различни ефекти върху предприятията, които се ползуватъ отъ тѣхъ. Особено това неравенство се проявява въ превоза, защото по системата, която сѣществуваше по-рано, по закона отъ 1905 г., и по тая, която сега ни препоръчва г. министърътъ, нѣма да се държи никаква смѣтка дали ще се превозва по желѣзницата единъ вагонъ цементъ или единъ вагонъ хартия, и въобще нѣма да се държи смѣтка за она естествена разлика, която сѣществуваша между произведенията и между суровитѣ продукти.

Азъ смѣтамъ, че въ това отношение ние най-добре бихме направили, ако се повърнемъ къмъ разпореденията на закона отъ 1909 г., като ги оставимъ въ сила, безъ да ги измѣняваме, защото тоя законъ повече се приближава до една реалность и отговаря на нуждитѣ на фиска, задоволявайки тия нужди, както и нуждитѣ на индустрията.

Г-да! Критикувайки тия облаги, ние не отричаме изобщо, че трѣбва да се дадатъ облаги на нашата индустрия. Нашитѣ индустрии трѣбва да бждатъ покровителствувани, но трѣбва да бждатъ покровителствувани ония отъ тѣхъ, които иматъ непосредствена връзка съ земледѣлието, които благоприяствуватъ развитието на нашето народно стопанство, и всѣка друга индустрия, споредъ нейната полза. Т. е., трѣбва да има предметно и специфичрано облагодетелствуване на нашата индустрия. Това трѣбва да е определено, ако е възможно, съвършено конкретно. Индустриитѣ трѣбва да бждатъ подраздѣлени въ групи. Трѣбва да бжде определено, за кои групи индустрии какви облаги се предвиждатъ.

По чл. 4 отъ законопроекта, г. министърътъ е усвоилъ единъ цензъ, който сѣщо така е еднакъвъ за всичкитѣ индустриални предприятия. Той не държи смѣтка за сѣдѣлнитѣ индустрии. Необходимо е, споредъ постановленията на този чл. 4, . . .

Министъръ Ц. Бобошевски: Въ всички закони като този има една обща дефиниция, що е предприятието.

Г. Петровъ (нац. л.): Безспорно. Макаръ и въ всички закони това да е така, нашитѣ индустриалци сѣ дошли до съзнанието, че не бива да продължава тая система по-нататкъ. Въ това отношение позволяе ми да ви цитирамъ отъ една статия печатана въ „Известия на Бургаската търговско-индустриална камара“, въ която се съобщава следниятъ фактъ: (Чете) „Единъ примѣръ за подобна спецификация на цензоветѣ“ — говори се за спецификацията на цензоветѣ — „представлява таблицата, изработена отъ събранието на сливенскитѣ текстилни индустриалци, свикано на 22 ноември т. г. въ гр. Сливенъ, по инициативата на Бургаската търговско-индустриална камара. Това събрание взе решение, да се иска, щото чл. 4 отъ законопроекта за насърдчение на мѣстната индустрия, вмѣсто сегашния текстъ, да получи новъ такъвъ, а именно: отъ облагитѣ на закона за насърдчение мѣстната индустрия се ползва всѣко едно индустриално предприятие отъ нѣкоя отъ изброенитѣ въ закона групи, ако то притежава следния минимумъ конски сили, число на работницитѣ и стойность въ златни лева на машини и уреди: за текстилната индустрия: пълна фабрикация на платъ: 70 конски сили, 70 работници, за 120.000 л. златни машини и уреди; само тъкачна, бояджийска и апертура: 40 конски сили, 50 работника, за 85.000 л. златни машини и т. н., споредъ това, какво се работи въ фабриката. Очевидно е, че индустриалцитѣ дѣйдоха до това съзнание, че е необходимо по отношение на отдѣлнитѣ индустрии да има различни цензове, защото не всички индустриални предприятия могатъ да бждатъ подведени подъ единъ и сѣщъ знаменателъ.

И това е много естествено, г. г. народни представители. За нѣкои предприятия сѣ потребни по-малки машини, от-

колкото за други. За едни предприятия е необходимо той цензъ да бъде още по-високъ, защото, когато се дава възможност тѣ да бъдатъ насърдавани при цензъ 20 хиляди златни лева, тогава ние ще насърдаваме несвършени предприятия, за които самиятъ животъ, самото развитие налага единъ по-високъ цензъ. И тукъ, въ тая система на цензоветъ е необходима една корекция. И тя също така трѣбва да бъде предметна, както и системата на раздаването облагоитѣ. Тя трѣбва да бъде направена съобразно съ специфичнитѣ нужди на самото предприятие отъ машини, уреди, двигателна сила и работна ръка, отдѣлно означена за всѣка група.

Когато разискваме въпроса за облагоитѣ, които се даватъ по закона, очевидно е, че се налага да се спремъ на жертвитѣ, които прави фискътъ за нашитѣ индустрии. Тия жертви, г. г. народни представители, трѣбва да отговарятъ на облагоитѣ, които самата индустрия дава на народното стопанство. Тѣ не могатъ да бъдатъ взети изолирано. Въ това отношение ние не можемъ да направимъ надлежно сравнение, защото и за това данни също така ни липсватъ.

Г. министърътъ се опита да ни нарисува една картина, но той изпусна много отъ значителнитѣ пера на жертвитѣ, които държавата прави за облагодетелствуване на нашата индустрия. Той не можа да ни даде цифри за онѣзи отстъпки, които държавата прави на индустрията чрезъ повтрянъ превозъ по държавнитѣ желѣзници. Но ние пропуснахме същевременно, г. министре, да споменете и за други жертви, които се правятъ по закона за насърчение на мѣстната индустрия и които жертви не сж отъ малко значение.

Министъръ Ц. Бобошевски: Не бива сега тия жертви да ги унищожаваме. Такава беше тенденцията. Не отъ това, че жертвитѣ сж голѣми, да правимъ заключение, че трѣбва да прекратимъ по-нататъкъ покровителството на индустрията. Ние трѣбва да запазимъ създаденото досега съ даннитѣ жертви. Тоя режимъ трѣбва да го продължимъ.

Г. Петровъ (нац. л): Тогава, моля Ви, г. министре, да бъдете последователенъ на себе си и да премахнете онзи текстъ отъ Вашия законопроектъ, съ който неговото действие е ограничено въ 15 години. Тогава нѣма нужда отъ срокъ. Трѣбва да предвидимъ едно постоянно положение за насърчаване на индустрията. Защото и следъ 15 години ние можете да дойдете на тая маса (Сочи министерската маса), и да кажете на народното представителство: „Ние направихме жертви, ние не можемъ да премахнемъ този начинъ на покровителствуване индустрията отъ страна на държавата, дайте още 15—20 години да покровителствуваме индустрията, и всѣки пътъ ще имаме на лице жертви, и всѣки пътъ ще може да се говори за продължение режима на покровителство на индустрията, който сте установили въ този законъ. Бждете логични въ това отношение и се откажете отъ срока, който сте предвидили въ законопроекта.

За отбелязване сж, г. г. народни представители, облагоитѣ, които се даватъ по чл. чл. 10, 17, алинея първа, 18 и 20 отъ законопроекта. Върху тѣхъ се спрѣха мнозина. Излишно е да се позовава човѣкъ на тия постановления на закона. Обаче, азъ искамъ да изтъкна, че г. министърътъ не съзнателно, но вѣроятно безъ да държи смѣтка за тѣзи пера, които сж въ тежестъ на фиска, не ги спомена тукъ. А тѣ сж, споредъ моята оценка, отъ много голѣмо значение. Особено е важна облагата, правена на нашата индустрия по доставкитѣ. Произведенията на мѣстната индустрия се предпочитатъ предъ тия на чуждестранната, ако сж съ 5% най-много по-скъпо отъ тѣхъ. Това е още оправдано, има смисълъ, то е целесъобразно. Но при определяне цената на стоката, която ще се достави отъ нашия индустриалецъ, по силата на втората алинея на чл. 18 отъ законопроекта, къмъ тая цена ще се прибави и митото, което би се платило, ако стоката би се внесла отъ странство.

Министъръ Ц. Бобошевски: За да се добие пазарната цена.

Г. Петровъ (нац. л): И какво става въ сжщностъ? Да речемъ, че единъ продуктъ струва 40 л. и неговото мито е 15—20—25, а може-би 30 или 40 л., защото такава е нашата митническа тарифа: митото варира отъ 50 до 100%. Ако единъ чужденецъ и единъ български индустриалецъ конкуриратъ за този продуктъ, ще имаме следното положение. Продуктътъ струва 40 л., плюсъ 20 л. мито и плюсъ 5%

върху тѣхъ, ставатъ 63 л. Когато чужденецътъ оферира 60 л., а българскиятъ индустриалецъ 63 л., пакъ ще бъде предпочетена офертата на българския индустриалецъ. И въ сжщностъ какво става? Въ сжщностъ фискътъ губи още 20 л., затуй защото, ако чужденецътъ внесе стоката, той ще плати мито, което ще влѣзе въ държавната хазна, а нашиятъ индустриалецъ не плаща това мито, и то излиза изъ патримониума на държавата. Очевидно, това е една твърде голѣма облага, която се дава за смѣтка на фиска, въ полза на нашата индустрия.

Има и други жертви, които не се споменаха тукъ. Тѣ се заключаватъ въ разноситѣ, които Министерството на търговията, промишлеността и труда прави за службата по индустрията въ нашата страна; тѣ се заключаватъ въ разноситѣ, които се правятъ отъ държавната хазна за издържката на търговскитѣ агентства въ странство и на индустриалнитѣ училища въ страната и т. н.

Но има и други облаги, които се получаватъ по единъ другъ пътъ, съвършено различенъ отъ този, който е предвиденъ въ закона. Тѣ сж облагоитѣ, които сж резултатъ на — да не употребя силна фраза — известна политика, усвоявана и прокарвана чрезъ забрана на износа. Вие знаете, г. г. народни представители, че преди нѣколко години се забрани износетъ на вълната. Той се разреши едва презъ м. май т. г., ако не се лъжа. Благодарение на туй запрещение на износа на вълната, нейната цена, която беше 85 л. тогава, падна на 50 л. Това създаде единъ фактически монополъ въ полза на нашитѣ индустриалци, защото тѣ, които иматъ нужда да внасятъ вълна отъвън, можаха да купятъ вълна отъ наше производство по 50 л. килограмма. И тая година, г. министре, когато на 13 май, мисля, се вдигна това запрещение, ние видѣхме при агитациитѣ си, които правѣхме по селата, ефекта отъ вдигането на това запрещение: цената на вълната се качи на 65—67 л. къмъ края на м. май. Ето единъ другъ способъ, чрезъ който се облагодетелствува нашата индустрия. Този способъ не се подава на постоянни наблюдения, не можемъ да го контролираме и не можемъ да узнаемъ какви сж жертвитѣ, които сж правени за смѣтка на другитѣ производителни слоеве на нашата индустрия.

Всички жертви, както се изтъкна, възлизатъ годишно надъ 250 милиона лева. А бюджетътъ на Министерството на търговията, ако не се лъжа, е 156 милиона лева; . . .

Министъръ Ц. Бобошевски: 150 милиона лева.

Г. Петровъ (нац. л): . . . а бюджетътъ на Министерството на земледѣието е само 228 милиона лева — за службата, която трѣбва да се върши по отношение на най-голѣмата народна индустрия, се даватъ само 228 милиона лева! Всички тия жертви, които се правятъ отъ момента, когато у насъ се е установило това покровителствено законодателство, когато се е усвоила тая система на облагодетелствуване нашата индустрия, до днесъ възлизатъ, по оценката на вещи лица, надъ 4 милиарда лева. И тогава, естествено, налага се въпросътъ: оправдаватъ ли се тѣзи жертви, които съкровището прави за нашата индустрия? Нѣма нужда да се взираме въ цифритѣ. Онова, което наблюдаваме въ живота, ще ни даде аргументи въ полза на едното или на другото гледище.

Първиятъ резултатъ, който трѣбва да се добие отъ тая покровителствена система, е да се получи поевтиняване на живота у насъ, да се получи поевтиняване на онѣзи продукти, които произвежда мѣстната индустрия. Но има ли такава? Нѣма. У насъ чужденцитѣ още ни конкуриратъ, въпрѣки покровителствената система, която отъ толкова години се прилага по отношение на нашата индустрия. Има ли нѣкакъвъ особенъ благоприятенъ ефектъ отъ тая система върху нашия търговски балансъ? Увеличила ли се е активната страна на този балансъ? Създадо ли се е нѣкакво подобрене въ това отношение? Почувствувалъ ли се е ефектътъ на нашата индустрия? Не, не се е почувствувалъ. Почувствувала ли се е благодарята на тая индустрия върху труда? Повишила ли се работническитѣ надници? Не. Ако въ 1909 г. срѣдната надница, която се е плащала, е била 2 л., които днесъ, умножени на 27, правятъ 54 л., сега се плаща на работника само 47 л. надница. А ние, г. министре и г. г. народни представители, имаме интересъ да държимъ точна смѣтка за тоя фактъ, защото, ако вървимъ по тоя начинъ къмъ изтощаване жизненитѣ сили на нашия народъ, ще дойде израждането на нацията. Азъ не правя демагогия съ тоя въпросъ, азъ не правя политика, но азъ искамъ да изхождаме отъ нашитѣ национални интереси и да не забравяме, че нѣкога, когато

историята пакъ ни призове, по единъ или другъ начинъ, по нѣкой свой капризъ макаръ, да изпълнимъ нашитѣ длѣжности предъ нея, ние трѣбва да имаме една нация здрава, а не изтощена, трѣбва да имаме хора, които да сж готови да изпълнятъ своя длѣгъ.

Д-ръ В. Бурилковъ (д. сг): По работническия въпросъ Демократическиятъ сговоръ е винаги наясно. Социалното законодателство е налице.

Г. Петровъ (нац. л): Но трѣбва да се признае, отъ друга страна, че е безспорно, че е видимо засилването на нашето индустриално развитие. То върви съ единъ бързъ темпъ. Индустриалнитѣ предприятия вървятъ напредъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Не, гаснатъ.

Г. Петровъ (нац. л): Има причини и да гаснатъ. И тамъ ще дойла. И тамъ сжщо ще намѣрите основание да ме апострофирате.

Очевидно е, че има едно оживление въ нашето народно стопанство. Не може да се отрече, че индустриалното развитие промѣня стопанската структура на нашата страна. Ние вървимъ все напредъ, развиваме се, и се развиваме по пжтя, по който се развиватъ голѣмитѣ капиталистически и индустриални страни на Западъ. Ние вървимъ къмъ нови завоевания. Ценитѣ на нашитѣ сурови продукти получаватъ увеличение. Въ това отношение, очевидно, нашата индустрия има значение, оказватъ се ефекти.

Но, г-да, ако по-нататкъ ние ще се съгласимъ въ известно направление съ г. министра, за това ние ще намѣримъ основание въ едни аргументи по-високи, отколкото сж чисто практическитѣ съображения, които могатъ да опредѣлятъ нашето становище. Това е общественото значение на индустрията, това е и фактътъ, че българската индустрия, че всѣка национална индустрия е елементъ за независимостта на страната, въ която сществува.

Министъръ Ц. Бобошевски: И затуй индустрията трѣбва да бжде всестранна, а не монотонна — да обработва само мѣстни сурови материали. Трѣбва да се внасятъ материали и отъ вѣнъ, за да бжде индустрията всестранна, за да засегне всички браншове. Именно тая мисль ние я подчертаваме. И памукъ ще внасяме отъ Индия, за да създадемъ памучна индустрия, за да не бжде индустрията едностранчива. Затуй тезата, че трѣбва да поощряваме само ония индустрии, които черпятъ своитѣ материали отъ България, е погрѣшна. Съ огледъ на тази идея, да създадемъ всестранна индустрия, която да задоволява въ лоши времена, не дай Боже, всички нужди на страната, ще внасяме материали и отъ вѣнъ. И затуй и каучукъ, и памукъ отъ Индия ще докараме, и масла, нуждни за машинната индустрия, които ги нѣма въ България, ще докарваме отъ колонитѣ на Америка и Франция, за да върви машинната индустрия напредъ. Иначе индустрията ще се развива едностранчиво: ще имаме само брашна индустрия.

Г. Петровъ (нац. л): Защо ще докарвате памукъ отъ вѣнъ, когато у насъ расте памукъ?

Министъръ Ц. Бобошевски: И текстилната индустрия тоже ще умре, защото $\frac{9}{10}$ отъ нуждитѣ за нея материали ги внасяме отъ вѣнъ. Въ България има 10 милиона овце, които даватъ вълна, която едва ли задоволява една десета отъ нуждитѣ на тази индустрия. Какво ще правимъ тогава, споредъ Васъ?

Г. Петровъ (нац. л): Като даватъ 50 л. на килограмъ вълна, разбира се, никой нѣма да ви отглежда овце.

Министъръ Ц. Бобошевски: Българскитѣ овце даватъ вълна, която задоволява само една десета отъ нуждитѣ на текстилната индустрия. Вчера нѣкой отъ орагоритѣ казаха, пкъ това е доказано и съ статистически данни, че ние сме длѣжни да внасяме отъ вѣнъ деветъ десети отъ материалитѣ, необходими за текстилната индустрия, защото нѣмаме вълна. Какъ ще се развива всестранна индустрия, безъ да се внасятъ материали отъ вѣнъ? Тогава ще имаме само брашна индустрия.

Г. Петровъ (нац. л): Вие имате основание да направите тѣзи бележки, и азъ имамъ основание да Ви отговоря: затова сме въ туй положение, защото нѣмаме една единна стопанска политика.

Отъ сговориститѣ: Хей-й-й!

Министъръ Ц. Бобошевски: Всичкитѣ закони на разнитѣ министерства — и на земледѣлието, и на желѣзницитѣ, и на нашето министерство — цялятъ едно нѣщо: хармония.

Г. Петровъ (нац. л): Да докарате, както каза г. Николовъ, сръбски керемиди въ България, при наличността на едно керамично производство, което цвѣти! Политиката на Вашия другаръ, министра на желѣзницитѣ, има за резултатъ това: сръбски керемиди на Рилския манастиръ! Това се изтъкна тукъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Това сж подробности.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ отговарямъ на принципнитѣ възражения, които ми правите. И ако Вие говорите, че ще внасяме памукъ отъ вѣнъ, защото нѣмаме, че ще внасяме ленъ, защото не се произвежда у насъ, азъ Ви питамъ: какво направихте, какви мѣрки взехте досега, за да насърдите тѣзи култури, които сщществуватъ у насъ?

Министъръ Ц. Бобошевски: Министърътъ на земледѣлието работи за тѣзи култури. Това, обаче, не може да стане въ единъ день.

Г. Петровъ (нац. л): Затова г. Ляпчевъ иска да бждемъ толкова великодушни, да ви дадемъ още четири години да властвувате, като не знаемъ дали следъ това нѣма да поискато още четири години!

Министъръ Ц. Бобошевски: Четете статистическитѣ данни. Споредъ тѣхъ, сега въ България сж засѣти 60 хиляди декара съ памукъ, когато преди нѣколко години не е имало единъ декаръ. Догодина ще имаме 160 хиляди декара засѣти съ памукъ, но пакъ ще намѣрите недостатъци.

Г. Петровъ (нац. л): Кой Ви каза, че преди нѣколко години у насъ не е имало памукъ?

Министъръ Ц. Бобошевски: Имаше, но съвършено малко.

Г. Петровъ (нац. л): 138 кв. км. сж засѣти съ памукъ въ едно поле, наречено Обруклийското въ Харманлийската околия.

П. Якимовъ (д. сг): Какво показва това?

Г. Петровъ (нац. л): Това е едно указание за политиката на Министерството на земледѣлието, че у насъ има заложби за най-ценни индустриални култури, и че ние трѣбва да ги подтикнемъ къмъ развитие.

Министъръ Ц. Бобошевски: Индустрията ще създаде земледѣлски култури, които не сж сщществували досега у насъ. Това бше моята мисль — че индустрията ще даде отражение и върху земледѣлието, въ разнообразието на културитѣ, като ще създаде и такива култури, каквито не е имало въ България. И тая роля ще изиграе само индустрията. Ако насърчаваме само индустрията, която работи съ онуй, което сществува въ изобилие, ние ще останемъ една едностранчива индустриална страна и всичко ще внасяме отъ вѣнъ. Това е централната мисль на законопроекта.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Сигуренъ ли сте, г. министре, че ще имаме митнически суверенитетъ при сключването на търговскитѣ договори, за да ни говорите така?

Министъръ Ц. Бобошевски: И това казахъ азъ, именно, че теорията за насърчаване чрезъ митническо покровителство пада, като имаме предъ видъ всичкитѣ тѣзи бждещи облаги.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Вие говорите за вносъ, докато стигнемъ до размѣритѣ на единъ индустриаленъ луксъ. Това е невъзможно за една малка държава. Недейте се ядосва. Това е въпросъ на гледище.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ намирамъ, че, въпрѣки всичкитѣ тѣзи лоши страни, които отбелязахъ, нашата индустрия заслужава да бжде насърчавана.

Министъръ Ц. Бобошевски: Да! И така — и така!

Г. Петровъ (нац. л): Азъ не съмъ казалъ нито въ единъ случай, че нашата индустрия не заслужава насърчение.

Министъръ Ц. Бобошевски: Това не може! Трѣбва да бждете или тукъ, или тамъ! Вие, които най-много сте защищавали развитието на нашия капиталъ и сте били цитирани отъ комунистите като прогресивно-буржуазна партия, сега идете да ни приказвате и за занаятчий, и за не знамъ още какво. Застанете на едно здраво буржоазно становище, че ще защищавате индустрията и че, ако има нужда да се правятъ жертви, ще ги дадете. И азъ затуй ви казвамъ тукъ, че тѣзи жертви, които сж правени, не сж отишли на вѣтра, а сж дали известни резултати, и ние трѣбва да запазимъ тѣзи резултати.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Защитата трѣбва да бжде национална, трѣбва да бжде всестранна.

Г. Петровъ (нац. л): (Къмъ министъръ Ц. Бобошевски) Кажете това на г. Ляпчевъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Г. Ляпчевъ изразява сжщото това гледище, като даде съгласието си въ Министерския съветъ за внасянето на този законопроектъ. Какво интригантствувате сега тукъ?

Г. Петровъ (нац. л): Азъ не интригантствувамъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Това сж мюзевирлъци! Когато този законопроектъ е миналъ презъ Министерския съветъ и следъ туй е внесенъ тукъ, защо приказвате така?

Г. Петровъ (нац. л): Не ми приличатъ мюзевирлъцитѣ аито по партия, нито по мѣсторождение.

Д. Кьорчевъ (нац. л): (Къмъ министъръ Ц. Бобошевски) Вие да знаете, че този законопроектъ нѣма да излѣзе отъ комисията! Това Ви готвятъ!

И. п. Янчевъ (з. в): Тогава министъръ Бобошевски ще излѣзе отъ кабинета.

Министъръ Ц. Бобошевски: Вие приказвате, какво казалъ Ляпчевъ, какво казалъ този и онзи! Този законопроектъ е на правителството! (Голѣма глъчка)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля, г-да.

Г. Петровъ (нац. л): Г-да! Има ли нужда да се спирамъ върху тѣзи факти, изложени тукъ . . . (Показва вестници)

Д. Кьорчевъ (нац. л): Недейте се ядосва, г. министре!

Министъръ Ц. Бобошевски: Десетъ дена вече чакамъ и слушамъ съ стойческо спокойствие. Но половинъ часъ да ми се разпраща, какво гледище застъпвалъ Ляпчевъ и какво азъ, и да се създаватъ тукъ такива . . . (Глъчката продължава)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, г-да, запазете тишина.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Гледището на Ляпчевъ е отъ 1909 г., г. министре.

Министъръ Ц. Бобошевски: Важенъ е сега законопроектътъ. Какво е било по-рано, не е важно.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Приятели на г. Ляпчева направиха обжекции на Васъ, г. министре. Тѣ искатъ да станатъ въ комисията корекции, да станатъ измѣнения и допълнения въ законопроекта, защото е важенъ законопроектъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Ако ме убедите за нѣкои измѣнения, че сж основателни, азъ самичкъкъ ще искамъ да се направятъ тѣ въ комисията.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Продължавайте, г. Петровъ

Г. Петровъ (нац. л): Азъ ще свърша скоро.

Министъръ Ц. Бобошевски: Нѣма да има твърдоглавство тукъ. Което е въ интереса на народното стопанство, ще го направимъ. Азъ не претендирамъ за съвършенство въ законопроекта. По всичкитѣ мои законопроекти азъ съмъ казалъ: това съмъ могълъ да дамъ съ моитѣ скромни усилия; дай, Боже, да излѣзатъ тѣ отъ комисията по-съвършени! Кой ви каза, че азъ държа непремѣнно на всичкитѣ тѣзи постановления въ законопроекта? Стига да ме убедите въ ползата отъ нѣкои измѣнения, азъ ще ги възприема. Нѣма съ заинтавяване да вършимъ работа. Нали въ комисията ще се съберемъ, та съ най-добра воля, въз основа нашия опитъ и нашата поука, да направимъ така, че да излѣзе нѣщо по-добро? (Глъчка)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, г-да, запазете спокойствие.

Г. Петровъ (нац. л): Нѣма нужда да отварямъ скоби.

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ не разбирамъ, стамболистъ да не дойде тукъ да си каже открито тезата на единъ буржоа, защитникъ на едрата индустрия. Вие, които всѣкога въ миналото сте минавали като едни отъ създателятѣ на тази индустрия, сега искате да лавирате. Половинъ часъ разправяте хемъ добро, хемъ лошо за законопроекта.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Ние заявяваме, че мнението на г. Ляпчевъ е лошо, ако върви противъ капитала, а Вие вървите къмъ едно крайно благоприятствуване на всички индустрии. Има индустрии, които трѣбва да умратъ, защото сж нежизнеспособни. Много ясно е, а Вие се сърдите.

Министъръ Ц. Бобошевски: Загубено време е да разправяте, какво съмъ казалъ азъ и какво е казалъ г. Ляпчевъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Че било загубено времето, пишагъ вашитѣ вестници.

Министъръ Ц. Бобошевски: Нѣма значение въ дебатитѣ какво е било по-рано мнението на този или онзи министъръ.

Г. Петровъ (нац. л): За това какво е било мнението по-рано на този или онзи министъръ, нѣма да говоря, за да направя удоволствие на г. министра, но фактитѣ сж предъ нашитѣ очи. Предъ нашитѣ очи днесъ е различието, което съществува между васъ. Има ли нужда да се изтъква въ Парламента, че всички оратори, които принадлежатъ на бившата Демократическа партия, които сж отъ демократическото племе, се обявиха противъ основнитѣ положения на законопроекта?

Отъ сговориститѣ: Не е вѣрно! (Възражения)

Г. Петровъ (нац. л): Искате ли да ви цитирамъ? Други, като г. Момчо Дочевъ, които сж наредени подъ синия байракъ, защитиха законопроекта съ всичката си енергия, а трети, които не сж си опредѣлили мѣсто, които не знаятъ на кой столъ да седнатъ, сж по срѣдата. Кое гледище застъпвате вие, кажете да видимъ вашата идеология при тия дебати, които се развиватъ вече десетъ дни?

Министъръ Ц. Бобошевски: Тя е изложена въ законопроекта.

Г. Петровъ (нац. л): Ето, г. Стойчо Мошановъ отрече системата на г. министра на търговията, а сжщо и много други оратори отъ болшинството. Азъ останахъ съ впечатление, че г. Пѣдаревъ, който взе думата и не засегна издѣно законопроекта, е дошелъ да ви манифестира маслиновото клонче на мира и да ви покаже начина, по който трѣбва да вървятъ дебатитѣ. Обаче той иска единство въ възгледитѣ, защото той разбира, че когато се третиратъ въпроси отъ стопанската политика на държавата, не трѣбва да съществува много голѣми принципни различия, освенъ такива, за които азъ говоря, а трѣбва да има общъ възгледъ въ парламентарната ви група. Нѣма да се спирамъ върху това, което пишагъ вестницитѣ „Прѣпорецъ“ и „Слово“. В. „Слово“, който се списва отъ срѣди близки на г. министра на търговията, нарича това, което е писано отъ в. „Прѣпорецъ“, органъ на г. министъръ-председателя, семковщина. Виждате, какви отношения и страсти съществуваатъ между васъ, а вие говорите, че нищо не Ви раздѣляло

П. Якимовъ (д. сг): Г. Стоименъ Савовъ казва, че криво сте го разбрали.

Г. Петровъ (нац. л): Азъ чета речта му.

Колкото се касае за възрението на Национал-либералната партия върху въпроса, който разискваме, дълженъ съмъ да отбележа, че го изложихме ясно и конкретно. Ние не сме за тази система, която се препоръчва отъ г. Ляпчевъ, като общественикъ.

С. Димитровъ (д. сг): Отъ името на кое крило говорите?

Г. Петровъ (нац. л): Щомъ говоря азъ, то се разбира отъ кое крило. Толкова познавате нашия общественъ и политически животъ, за да ми задавате такива въпроси.

Д. Грънчаровъ (з. в): Нѣма предвидено насърчение за индустрия за болни свини!

Г. Петровъ (нац. л): Нашето мнение е, че гледището, което г. Ляпчевъ застъпва и до днесъ — не като министър-председателъ, а като икономистъ — за нашето индустриално развитие, е гледище реакционно, защото не държи смѣтка за ролята, която играе капиталътъ — най-важниятъ производственъ факторъ въ нашия стопански животъ. Ние поддържаме отъ друга страна, че това гледище, което застъпва г. министърътъ на търговията, е изключително въ защитата на едрия капиталъ, защитата, която отива дотамъ, чрезъ законодателството да накръпява жизненитъ интереси на другитъ производителни слоеве въ нашата страна. Нашата партия, като националистическа — ако това е по-трѣбно да се подчертае — която държи смѣтка за интереситъ на всички слоеве на нашия народъ, партия, която комплектува своитъ кадри отъ сръдата на цѣлия народъ, не може да подкрепя една политика, която носи облаги само на обладателитъ на голѣми капитали.

П. Якимовъ (д. сг): За едрата или за дребната индустрия говорите? Коя индустрия поддържате Вие? Кажете.

Г. Петровъ (нац. л): Чакайте, ще дойде и до това и, сигурно, тамъ ще бждемъ съгласни.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Капиталътъ бива банковъ, търговски, финансовъ и индустриаленъ. Това е капиталътъ.

Д-ръ В. Бурилковъ (д. сг): Ако сте за дребната индустрия, г. Петровъ, кажете: ние сме за дребната индустрия. Обаче ние сме за рационално развитата едра индустрия, за силната индустрия.

Г. Петровъ (нац. л): Г-да! Ако нашата индустрия, при условията, при които се развива, не е дала достатъчно ефекти, полезни за народното стопанство, причината за това е била и липсата на достатъченъ кредитъ. Азъ не говоря за ипотеченъ кредитъ, азъ говоря за нуждата на нашата индустрия отъ оборотенъ кредитъ. Отъ цифритъ, които ни даде уважаемиятъ представителъ на Социалдемократическата партия и които ни дадоха и други говоривши гукъ, видѣ се, по моя преценка, че недостатъчно е била кредитирана нашата индустрия. Белегъ за това, че действително нашата индустрия не е била достатъчно кредитирана, е и обстоятелството, че собствеността върху нея е промѣнена. Благодарение на скѣпитъ лихви, които трѣбваше да плаща нашата индустрия, за да си набави оборотни сръдства, за да може да засили своето производство, тя дойде до положение да видимъ всичкитъ ѝ жизнени сокове изсмукани и отишли на друго мѣсто, да се нмѣри безъ оборотенъ капиталъ.

П. Якимовъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

Г. Петровъ (нац. л): Господине! Има разлика между банковъ, търговски и производителенъ капиталъ. Има капиталъ, който е полезенъ, защото създава блага за всички.

П. Якимовъ (д. сг): Ние говоримъ за индустриаленъ капиталъ. И вие говорите за него. Какво говорите за банковия капиталъ?

Г. Петровъ (нац. л): Изглежда, че не можете да ме разберете.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Голѣмата индустрия нѣма нужда отъ капиталъ, тя има собственъ капиталъ. Нѣма голѣмо ин-

дустриално предприятие, което да нѣма собствена банка. Така е. Нашата индустрия трѣбва да бжде въ рамкитъ на българскитъ национални възможности. Фискътъ не трѣбва да избѣгва ползитъ и да търси източници за себе си отъ тази индустрия. Има индустрии закрепени. Защо покровителствувате напр. дружеството „Гранитоидъ“, акциитъ на което сж десетъ пѣти по-скѣпи отъ номиналната имъ стойностъ?

П. Якимовъ (д. сг): Защото има строежи, които трѣбва да се извършатъ. Само за водопровора Рила—София ще трѣбва голѣмо количество циментъ. Тия строежи кой ще ги извърши? Нали дружество „Гранитоидъ“?

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля Ви се, оставете оратора да говори.

Г. Петровъ (нац. л): Днесъ предприятията отиватъ и къмъ комерсиализиране. Азъ говоря за това, а вие изглежда, че не можете да ме разберете. Нашата индустрия е жертва на своята потрѣба отъ оборотенъ капиталъ, жертва на лихварския капиталъ. Нашата индустрия можеше да намира необходимитъ ѝ оборотни сръдства при една лихва отъ 24%, отъ 30%, а понѣкога и 40%. Азъ говоря за необходимостта отъ такъвъ оборотенъ капиталъ. И само затова, че нашата индустрия бѣше принудена да търси капиталъ отъ частни банки, отъ чуждестранни банки, днесъ собственицитъ на голѣмитъ български предприятия сж чужденци. Искате ли да ви дамъ доказателства? Ами фабриката Беровъ и Хоринекъ е въ рѣцетъ на Куюмджийски, ами камгарната фабрика „Искъръ“ е въ рѣцетъ на Куюмджийски, фабрика „Изида“ е сѣщо въ рѣцетъ на Куюмджийски и на представляваната отъ него група. Сапунената фабрика на Стоиловъ е тоже въ рѣцетъ на Куюмджийски. „Стедипенитъ тютюневи фабрики“, най-голѣмото тютюнево предприятие у насъ, сж сѣщо въ рѣцетъ на Куюмджийски. И което е по-опасно, г. Бурилковъ, то е това, че този Куюмджийски, който е представителъ на оная финансова група, къмъ която известни мѣродавни лица отъ вашата сръда иматъ симпатии, се домогва да има фактически монополъ въ нашата страна върху тютюна, защото се опитва да откупи и акциитъ на акционеритъ въ консорциума за търговия съ сурови тютюни. Азъ обръщамъ внимание на г. министра върху тоя фактъ и апелирамъ да се взематъ мѣрки въ тоя отношение, защото ние се застрашаваме отъ едно икономическо робство. Ако най-голѣмитъ индустриални предприятия у насъ сж въ рѣцетъ на Куюмджийски; ако има опити да се тури рѣчка на най-скѣпото и най-голѣмото наше земеделско производство, тютюна, азъ смѣтамъ, че ние вървимъ къмъ икономическо поробване.

П. Якимовъ (д. сг): Наказателни мѣрки ли трѣбва да вземемъ?

Г. Петровъ (нац. л): Най-голѣмата мѣрка, която трѣбва да се вземе, е да си отидете. (Оживление всрѣдъ сговориститъ)

Д-ръ В. Бурилковъ (д. сг): Като не покровителствуваме индустрията, ние я вкарваме по-скоро въ рѣцетъ на чужденцитъ.

Г. Петровъ (нац. л): Г. г. народни представители! Ще завърша по този въпросъ, защото виждамъ, че много страсти се възбуждатъ, виждамъ, че сте твърде нервни . . .

Министъръ Ц. Бобошевски: Не е вѣрно! Съ голѣмо внимание ви слушаме.

Г. Петровъ (нац. л): . . . защото и други обстоятелства нарушаватъ вашето душевно равновесие, . . .

Отъ сговориститъ: Ей-й-й!

Г. Петровъ (нац. л): . . . и затова ще пристѣпя да направя нѣкоя забележка по самия законопроектъ.

Съ чл. 29 отъ законопроекта се създава индустриаленъ съветъ. Ако се спремъ на състава на този индустриаленъ съветъ, ще видимъ, че това е едно бюрократическо учреждение. Създава се единъ институтъ свещателенъ при пълната дискреционна властъ на министра на търговията. Въ тоя индустриаленъ съветъ влизатъ следнитъ лица: отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда: 1. главниятъ секретаръ, 2. началникътъ на отдѣлението за търговия и индустрия; 3. началникитъ на бюрата за ин-

дустрия и занаяти; 4. единъ главенъ инспекторъ по индустрията и 5. юрисконсултътъ на министерството.

Началникътъ на отдѣленieto за митниците;

Единъ представителъ на Софийската търговско-индустриална камара и единъ отъ оная камара, въ района на която съвпадатъ поставенитѣ за разглеждане отъ съвета въпроси, избрани за две години;

Единъ представителъ на Съюза на българскитѣ индустриалци и единъ представителъ на Съюза на занаятчийскитѣ производителни кооперации;

Представителъ на Университета — химикъ-технологъ.

Азъ не виждамъ никаква полза отъ това, дето въ този съветъ се предвижда представителъ на занаятчийскитѣ кооперации.

Министъръ Ц. Бобошевски: Тѣзи работи ще ги поправамъ въ комисията. Ако кажете нѣщо разумно, защо да не го приемемъ?

Г. Петровъ (нац. л): Колкото силитѣ ми позволяватъ, ще ви го посоча. Азъ говоря за функциитѣ на индустриалния съветъ, единъ въпросъ, който трѣбва да се изнесе сега, когато законопроектътъ се разглежда по принципъ. Трѣбва да се опредѣлятъ правата и функциитѣ на този съветъ. Дали той трѣбва да бѣде едно учреждение, което само ще регистрира желанията на министра, или ще има и нѣкакви права? Така, както е предвиденъ въ законопроекта, азъ не виждамъ той да има нѣкакви права. Всичко онова, което съветътъ реши, подлежи на одобрение отъ министра.

Министъръ Ц. Бобошевски: Да, защото министърътъ носи отговорността. Ако съветътъ вземе нѣкое погрѣшно решение, кой ще отговаря? Безспорно министърътъ.

Г. Петровъ (нац. л): Но министърътъ е политическо лице. Ако сегашниятъ министъръ на търговията, благодарение на това, че е отъ дълго време шефъ на този ресоръ, е изучилъ подробно неговитѣ служби, утре може да има единъ министъръ, който да нѣма тази подготовка. Нима на него трѣбва да предоставимъ уреждането на тѣзи въпроси, които сѣ специални? Тогава бихме вмъкнали още по-голямъ бюрократизъмъ. Ако въ този съветъ влѣзатъ представители и на занаятчийския съюзъ, и на работническитѣ синдикати, тогава бихме увеличили малкитѣ гаранции, които тия съсловия иматъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Щомъ министърътъ не решава, трѣбва да го освободите отъ политическа отговорностъ.

Г. Петровъ (нац. л): Г. министърътъ на търговията държи твърде много да бѣде освободенъ отъ политическа отговорностъ и аслж така си е наредилъ законопроекта въ този членъ, кждето се говори за концеситѣ.

Така че, въ случаитѣ, когато г. министърътъ би пожелалъ да чуе мнението на индустриалния съветъ за нѣкои мѣроприятия, които засѣгатъ индустриалната политика, стопанското развитие на нашата страна, той трѣбва да получи мнение предимно отъ чиновници. Г-да! Азъ не искамъ да отреча труда на нашитѣ чиновници. Въ това министерство има хора, които се проявиха много добре въ службата и принесоха ценни ползи на нашето стопанство. Но не може единъ институтъ, какъвто е индустриалниятъ съветъ, да остане съ този съставъ, какъвто е предвиденъ въ законопроекта.

Идвамъ, г. г. народни представители, до чл. 26 отъ законопроекта, кждето се говори какъ се даватъ индустриалнитѣ концесии. Азъ не мога да разбера защо е необходимо да се запази досегашниятъ начинъ на даване концеситѣ именно чрезъ вотъ на Народното събрание. Преди всичко тукъ става едно смѣшение на функциитѣ на изпълнителната и законодателната власти. Народното събрание е законодателната власт, Народното събрание има контролни функции.

Министъръ Ц. Бобошевски: Генадиевъ ги даваше чрезъ Министерския съветъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Той ги даваше чрезъ индустриалния съветъ.

Г. Петровъ (нац. л): Народното събрание, казвамъ, има законодателни функции и Народното събрание трѣбва да

контролира дейността на министра. Има ли защо министърътъ да прехвърля отговорността си върху Народното събрание?

Д. Кьорчевъ (нац. л): Какво значение има това прехвърляне?

Г. Петровъ (нац. л): Това е едно накрънение на принципа за разпредѣлението на властитѣ и едно отбѣгване отъ отговорностъ. И този примѣръ, който се дава тукъ, отъ най-високото мѣсто, се следва и въ другитѣ учреждения и така цѣлата страна се бюрократизира. Идете въ което щете министерство, кждето има да се вършатъ доставки, кждето има да се утвърдяватъ търгове, или, кждето има да се решава за унищожението на нѣкой търгъ, и вие ще видите, че началникътъ на отдѣленieto, който трѣбва да поеме лично отговорността, избѣгва да се произнесе, отбѣгва отъ отговорностъ, а си назначава комисия. Така и г. министърътъ на търговията сега отбѣгва отъ политическа отговорностъ, като постановява чрезъ законопроекта, че концеситѣ ще се разрешаватъ по законодателенъ редъ отъ Народното събрание. Ако Народното събрание ще върши това, ако Народното събрание влѣзе въ функциитѣ на изпълнителната власт, тогава коя властъ ще контролира? Нали тогава Народното събрание ще стане едновременно и министерство, и законодателенъ органъ, и контролиращъ — кого? — себе си институти. Това е единъ, бихъ рекълъ, абсурдъ, до който бихме дошли, ако ние възложимъ върху Народното събрание функции, които то, по самото свое естество, не може да има.

Г-да, въ чл. 43 е предвидено едно положение, което се отнася до работническитѣ жилища. Казано е: „Въ случай, когато по здравословни или социални съображения Министерството на търговията, промишлеността и труда намѣри за необходимо да се построятъ при нѣкое индустриално предприятие специални работнически жилища и тѣмъ подобни съоружения за подобрене условията на фабричния трудъ и производство, тия постройки се извършватъ отъ предприятието въ опредѣленъ отъ министерството срокъ“. Понеже въпросътъ е отъ социаленъ характеръ, азъ намирамъ, че нѣма нужда той да бѣде поставенъ на благоусмотрението на министра. Това трѣбва да се уреди по единъ положителенъ и конкретенъ начинъ въ самия законопроектъ, като се опредѣлятъ условията, при наличността на които непременно ще трѣбва да се построятъ работнически жилища отъ онѣзи индустрии, въ предприятията на които се укаже нужда отъ такива. Но онова, което е по-важно отъ този членъ, то е, че по единъ начинъ, бихъ рекълъ страниченъ, се създава възможностъ, щото отъ срѣдствата на фонда за работническитѣ осигуровки да се даде единъ ипотекаренъ кредитъ на самитѣ индустриални предприятия. Азъ намирамъ, г-да, че това е опасно, защото, ако ние дадемъ възможностъ на индустриалеца да намѣри кредитъ за постройка на работнически жилища отъ фонда за работническитѣ осигуровки, утре тоя фондъ може да се изчерпи и той нѣма да отговори на своето предназначение. Отъ друга страна, не е това предназначението на фонда за работническитѣ осигуровки. Тоя фондъ има специални задачи и въ никой случай неговитѣ срѣдства, които се събиратъ по единъ мжченъ начинъ, които не се трупатъ така бързо, както въ другитѣ фондове, не могатъ да получатъ едно такова предназначение, каквото имъ дава чл. 43 отъ законопроекта. Това постановление въ законопроекта ще трѣбва да се премахне, толкова повече, че въ него — и азъ не знамъ какъ би могло това да стане — не се предвиждатъ условията, при които може да се отпусне такъвъ единъ заемъ. Г. министре, ако утре една фабрика, която е едно цѣло не само съ своето мѣсто, не само съ своитѣ постройки и машини, които се намиратъ въ тѣхъ, но и съ своитѣ права, фалира, какво ще стане? Фондътъ ще отиде ли да търси паритѣ си, ще отиде ли да участвува и да се разправя въ дѣлата за несъстоятелностъ срещу фабриката и отъ тамъ да търси удовлетворение на своитѣ интереси? Той не може да продаде отдѣлно постройката, която ще бѣде ипотекирана при него, защото тя представлява една общностъ съ самитѣ права, които сѣ дадени на фабриката. Тогава какво ще стане съ тия срѣдства? Тѣ, очевидно, ще се прахосатъ.

Г. г. народни представители! Друго едно постановление, на което сжщо така трѣбва да се обърне внимание, това е алинея II на чл. 44. Г. министърътъ, следвайки досегашния пжтъ, чрезъ тази втора алинея е осигурилъ за вѣчни времена на чужденцитѣ едно участие въ българскитѣ предприятия съ 50%. Тази алинея гласи така: (Чете) „Техни-

ческият персонал: майсторитѣ-надзиратели, началниците на работилниците, началниците на отдѣлитѣ, инженеритѣ, химицитѣ и специалиститѣ-чертежници, трѣбва да се състои презъ първитѣ петъ години най-малко отъ 25% — това както и да е — „а следъ той срокъ отъ 50% български подданици“. Докога? — Докогато съществува предприятието. Значи, съ този законъ за насърчение на националната българска индустрия, на чужденцитѣ се осигурява едно участие въ тази индустрия до 50% за винаги.

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ съмъ съгласенъ да дадете една формула, която да се гласува. Индустриалецътъ трѣбва да има довѣрие къмъ известни технички лица.

Г. Петровъ (нац. л): Г. министре! Когато цѣла държава има довѣрие къмъ единъ индустриалецъ, той трѣбва да има довѣрие къмъ ония, които издигатъ неговото благосъстояние, къмъ този народъ, който ще му даде работници. Азъ намирамъ, че това постановление е твърде лошо отъ национално гледище. Ние не можемъ да ограничаваме участието на нашитѣ българи въ индустриалнитѣ предприятия. Всѣки день вие и г. министърътъ на просвѣтата се оплаквате тукъ отъ умствень пролетариатъ . . .

Министъръ Ц. Бобошевски: Трѣбва да има известенъ елементъ на довѣрие. Не може единъ индустриалецъ да има довѣрие въ всѣки технички.

Г. Петровъ (нац. л): . . . между който има химици, техници, инженери и какви не категории умствени работници, които не могатъ да намѣрятъ приложението на своя трудъ. Защо да осигуряваме тогава участието на чужденци въ нашитѣ индустриални предприятия? Ето — ако искате да се връщамъ на въпроси, които по-рано повдигнахъ — противоречието въ вашата политика: нищимъ за корекции въ областта на народната просвѣта, защото нѣма къде да пласиратъ своя трудъ тия, които свършватъ нашитѣ училища, а съ тоя законопроектъ ограничавате мѣстата, където могатъ да пласиратъ своя трудъ българскитѣ подданици! Това трѣбва да се поправи въ комисията.

Постановлението въ първата алинея на чл. 13, буди известни съмнения. Тамъ се казва, че облекченията, които се правятъ по този членъ, се отнасятъ и до физическитѣ лица. Азъ разбирамъ, г. министре, че могатъ да се правятъ облекчения на предприятия само, но не и на отдѣлни личности. Съ данѣни облекчения могатъ да се ползватъ само предприятията, които сѫ юридически лица, но не и физическитѣ лица; тѣ не могатъ да бѣдатъ третирани еднакво. Ще моля това постановление да се поправи въ комисията.

Г-да! Азъ направихъ много критически бележки по законопроекта, който се разглежда, и тѣ дадохъ основание да се хвърли дори упрекъ срещу насъ, срещу партията, която азъ представлявамъ, поради гледището на което заставамъ по отношение на нашата индустрия. То е заради това, защото срещу възгледитѣ, които сторонницитѣ на г. министра на търговията, промишлеността и труда защитиха ярко, азъ противопоставихъ други възгледи, които наистина, ако не се разбератъ въ тѣхната същностъ, могатъ да оставятъ едно погрѣшно впечатление.

Този, който познава гледището на нашата партия, може да си отговори на въпроса какво поведение ще усвоимъ ние по принципъ по отношение насърчението на нашата индустрия. То е известно. Ние ще гласуваме за законопроекта не само по тия съображения, които изтъкнахъ тукъ, обаче, прибавямъ, съ тѣзи корекции, които препоръчахъ и които се надѣвамъ, че поради тѣхната същественостъ, поради тѣхната важностъ, ще бѣдатъ усвоени отъ цѣлото Народно събрание. Ние ще гласуваме за законопроекта по едни съображения много по-високи, съображения, които нѣматъ нито практически, нито стопански характеръ. Азъ загатнахъ оведе: индустрията е елементъ на независимостта. Оная държава, която има въ себе си жито, металъ и въглища, тя е една държава, устоитѣ на която сѫ здрави. Ако нашата земя има тѣзи елементи, тя ще бѣде спокойна въ своето съществуване.

Г-да! Богъ е излѣлъ благодаратѣта си надъ цѣлата наша земя. Въ нейнитѣ недра се криятъ тѣзи ценни залози на независимостъ, които нашата индустрия ще има грижата да ги направи годни за консомация, годни да отговарятъ на своето високо предназначение. За покровителството на тази индустрия ние ще гласуваме. Тази индустрия, която е продуктъ на духа на нашия народъ, трѣбва да бѣде подкре-

лена. На нея ние трѣбва да гледаме като на проява на българския националенъ духъ. Нашиятъ националенъ духъ се прояви въ много области. Въ полето на честта той създаде епопеи, каквито историята на никой другъ народъ не е отбелязала. Уви, резултатитѣ не съответствуватъ на жертвитѣ, които се дадоха, и на неговото напрежение. Нека се опитаме въ друга областъ, нека се опитаме въ областта на стопанския просперитетъ, безъ да губимъ вѣра, да завоюваме нови успѣхи. И нека чрезъ тия успѣхи, които ще бѣдатъ същщо така проявление на нашия националенъ духъ, и подъ покровителството на нашия националенъ гений се опитаме да отворимъ вратата на онова бъдеще, въ което ще успѣемъ да изтриемъ сълзитѣ на нашия народъ и да иремахнемъ страданията, които превратноститѣ на неговата историческа съдба му причиниха. (Ръкоплѣскания отъ националибералитѣ и отъ нѣкои сговористи)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Желѣзковъ.

Г. Желѣзковъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Работническата партия не е противъ индустриалното развитие. Индустрията е условие за стопанска независимостъ. Работницитѣ не могатъ да бѣдатъ врагове на стопанското развитие. Индустриализирането на производството и техническото му усъвършенствувание сѫ условия за единъ общественъ прогресъ. Но Работническата партия, естествено, при разглеждането на този въпросъ, ще обърне внимание на обществения характеръ на индустрията.

Индустрията представлява, отъ една страна, отношение между господаритѣ и работницитѣ, а отъ друга страна, отношение между капиталиститѣ и масата на консоматоритѣ. И въ дветѣ тия проявления, трѣбва да се съгласимъ съ г. професоръ Данаиловъ, тя е капиталистическа, и като такава, тя съществува не само да създава блага, но и за печалба.

Г. г. народни представители! Въ началото всички оратори бѣха създали една илюзия, че индустрията може да бѣде родна въ пълната смисълъ на думата. За малкитѣ държави, каквато е България, при такава ограничена територия и население, това не може да бѣде.

Министъръ Ц. Бобошевски: На стари години започна да учишъ комунизма, та не си запомнилъ формулитѣ.

Г. Желѣзковъ (раб): Моля Ви се. — Малкитѣ държави, трѣбва да се приеме, сѫ винаги жертва на капитализма, било отвънъ чрезъ митническитѣ врати, било отвътре чрезъ настаняването на чуждитѣ капитали. Тази мисълъ трѣбва да я приемете за права, защото, ако една силна европейска индустрия се бори съ една слаба българска индустрия, естествено е, че последната винаги ще бѣде победена, било по пѣтя на митническитѣ тарифи, като се наложатъ известни ограничения по отношение на България, било като влѣзатъ чужди капитали въ нашата територия. И затова моята мисълъ е, че напраздно се говори тукъ за родна индустрия у насъ. Тя ще бѣде инородна, или ще бѣде може би смѣсена. Тази мисълъ искахъ да изтъкна, и тя е права мисълъ по отношение малкитѣ държави. Може да се говори за родна индустрия само въ голѣмитѣ държави.

Н. Пждаревъ (д. ср): Нашиятъ стремежъ трѣбва да бѣде, индустрията ни да бѣде родна.

Г. Желѣзковъ (раб): Вѣрно е, че нашиятъ стремежъ трѣбва да бѣде, индустрията ни да бѣде родна, но това не можемъ го постигна.

Г. г. народни представители! Когато е въпросъ за облагодетелствуване на индустрията, ние ще трѣбва да заявимъ, че по принципъ сме за една силно развита индустрия. Но, разбира се, веднага ние правимъ своитѣ резерви: въ рамкитѣ на възможното, въ рамкитѣ на действителността въ България. Ако ние се намираме въ началото на създаването на нашата индустрия, ако сега бѣше 1894 г., а не 1927 г., най-сетне ние бихме се съгласили да гласуваме единъ законъ, който да дава много голѣми облаги на индустрията, за да може тя по-бърже да се развие. Още въ 1860 г. Фридрихъ Енгелсъ е казалъ — единъ много интересенъ цитатъ за разбирането, което още тогава представителитѣ на работническата класа сѫ имали за индустрията — „Ако вие искате“ — Енгелсъ сравнява покровителствениитѣ мита съ експреса — „отъ Глазговъ да отидеде за Лондонъ, то вие можете да вземете тѣй наречения парламенски тренъ и ще платите

по единъ пенсъ за една миля и ще се движите по 12 мили въ часъ, но това на васъ не ви харесва. Вашето време е скъпо, вие ще пътувате съ експреса, ще платите по 2 пенса на една миля и ще се движите съ 40 мили въ часъ. Американците сѣщо сж въвели покровителствени моти и, налагайки по-голъми тежести на населението, взели си билетъ за експреса, за да постигнатъ по-скоро своитѣ цели — развитието на своитѣ богатства“.

Но това, г-да, е въ самото начало на създаването на индустрията. Ние не можемъ да се съгласимъ, че сме въ началото на създаването на българската индустрия. Ние днесъ сме 30 години следъ нейното създаване. И ако американцитѣ навремето сж могли да пътуватъ съ експреса, то и ние сме се качили на българския експресъ въ 1894 г., пътували сме съ него, благодарение на което имаме днесъ това развитие на нашата индустрия. Но въ 1927 г. ние вече не можемъ да си позволимъ този луксъ — да пътуваме съ експресъ; нѣма да пътуваме и съ товаренъ влакъ, но ще трѣбва да изберемъ срѣдния пътъ — да пътуваме съ брѣвъ тренъ.

П. Якимовъ (д. сг): Съ конвенционала!

Министъръ Ц. Бобошевски: Съ омнибусъ!

Г. Желѣзковъ (раб): Законопроектътъ, тъй както се изнася отъ правителството, безспорно, г. г. народни представители, задоволява интереситѣ на онази партия, къмъ която принадлежи г. министъръ Бобошевски. Той си е направилъ смѣтката доста политично: ще иска много, за да получи по-малко. Но вие ще видите, че по този законопроектъ гледищата въ Народното събрание сж вече раздѣлени — раздѣлени сж не само въ срѣдата на болшинството, но и въ срѣдъ оппозицията. Най-ясно може да се отбележи тенденцията на две срѣдни, тъй да кажа, гледища и на едно крайно. Крайното гледище е това, което се поддържа отъ законопроекта и което, мисля, нѣма да мине тъй, както е застъпено отъ г. министра, а, навѣрно, едно отъ срѣднитѣ гледища ще вземе връхъ. Отъ думитѣ на ораторитѣ отъ болшинството — г. Мошановъ, г. Стоименъ Савовъ и нѣкои други — пролича, че ще бѣде тъй, както азъ казвамъ.

Г. г. народни представители! Не трѣбва да забравяме факта, че най-главенъ елементъ въ индустрията, безспорно, е работничеството. За работничеството, обаче, твърде малко нѣщо се каза отъ тая трибуна.

Тукъ се възвеличиха индустриалцитѣ за жертвитѣ, разбира се, парични жертви, които тѣ сж направили за развитието на индустрията, обаче нищо не се каза за жертвитѣ, които сж дадени и се даватъ отъ работницитѣ. Въ туй отношение ще трѣбва да кажемъ, че ония, които създаватъ стопанскитѣ блага, сж дали човѣшки жертви много по-голъми, отколкото паричнитѣ жертви, дадени отъ индустриалцитѣ. Тѣзи жертви се изразяватъ въ злополуки. Напр. въ 1922 г.; при 216 заведения, работницитѣ сж претърпѣли 582 злополуки, при които е имало 45 смъртни случаи; въ 1923 г. е имало въ 225 заведения 600 злополуки, съ 44 смъртни случаи; въ 1924 г. — въ 323 заведения 683 злополуки, 56 смъртни случаи; презъ 1925 г. — въ 449 заведения 871 злополуки, 74 смъртни случаи. Тѣзи цифри показватъ, че условията на труда не сж подобрили, че не сж взети мѣрки за въвеждането на технически съоръжения, необходими за предпазване отъ злополуки. Ако цифритѣ бѣха ослннали еднакви за всичкитѣ тѣзи години, дори да не се намаляваха, тогава можеше да се каже, че има известенъ прогресъ въ туй отношение, но тѣ се увеличаватъ така, че въ 1925 г. даватъ една разлика въ повече отъ около 200 злополуки и около 20 смъртни случаи.

Това сж жертвитѣ, дадени отъ работничеството, като се взематъ предъ видъ само даннитѣ, които сж отбелязани въ статистиката. Но има други жертви, които не сж отбелязани въ даннитѣ на статистиката. Тѣ сж жертви отъ мизерия, отъ болести, които сж свързани непосредствено съ труда на работницитѣ. За тѣхъ нѣма данни, но вие знаете напр., че туберкулозата е единъ страшенъ бичъ, че тя отнема всѣка година голѣми жертви и най-вече измежду работницитѣ.

Ето защо, когато се говори за паричнитѣ жертви отъ страна на индустриалцитѣ, не трѣбва да се забравятъ човѣшкитѣ жертви отъ страна на работницитѣ.

По-нататкъ, г-да, ще трѣбав да видимъ въ какво се изразява покровителството, споредъ законопроекта, който обсъждаме. Въ чл. 7 отъ законопроекта сж изброени случаетѣ на покровителство, които се предвиждатъ: (Чете) а) улеснение при снабдяване съ мѣста за постройки, пѣ-

тища и пр.“ Въ туй отношение е направено едно отстъпление отъ сегашния законъ, като въ този законопроектъ се предвижда плащане на тѣзи мѣста. Това не е отъ голѣмо значение и би могло дори да остане старото положение. (Чете) „б) намаленъ превозъ по българскитѣ държавни желѣзници; в) облекчение отъ данѣчни тежести; г) безмитенъ вносъ на машини, материали и пр.; д) използване на почвени и подпочвени материали при благоприятни условия, и е) предпочитане въ държавни и обществени доставки“. Колкото се касае до облагитѣ по п. п. а, б, г и д на този чл. 7, нашата партия не се явява противница на едни такива облаги. Облагата отъ намаленъ превозъ по българскитѣ държавни желѣзници не вреди, а помага на индустрията, безъ да закача, тъй да се каже, кесията на държавата, защото държавата прави известни отстъпки само въ транспорта. Такива сж облагитѣ отъ безмитенъ вносъ на машини и материали, такава е използването на подпочвени материали при благоприятни условия. Касателно останалитѣ облаги — освобождението отъ данѣци и предпочитането на мѣстнитѣ произведения при доставки отъ страна на общини, окръжия и държавата — тѣзи облаги повече благоприятствуватъ фабрикантитѣ лично, отколкото самата индустрия.

Г. Чернооковъ (д. сг): Вашата партия нѣма нищо противъ първитѣ облаги, нали?

Г. Желѣзковъ (раб): Нашата партия е по принципъ за даването на известни облаги, но такива, които не засѣгатъ, тъй да се каже, непосредствено кесията на държавата. Сжщо не сме противъ даване на по-ниска цена въглищата на индустриалцитѣ.

Г. Чернооковъ (д. сг): Срецу това не искате ли нѣкакви облаги за работницитѣ?

Г. Желѣзковъ (раб): Недейте ме закача, г. Чернооковъ; въ бюфета ще приказваме. — Азъ бихъ се съгласилъ, както казахъ, да се даватъ облаги по отношение на въглищата. Нѣщо повече, ние сме по принципъ за това — голѣмитѣ канемовжлени предприятия и предприятията за произвеждане на земеделски сѣчива, земеделски торове, медикаменти и други такива да бѣдатъ въ рѣцетѣ на държавата. Г. г. народни представители! Вие можете да разберете голѣмото значение на това, производството на каменнитѣ въглища да бѣде въ рѣцетѣ на държавата. Това може да ни даде голѣми икономии и голѣми облаги въ всѣко отношение. Но политиката на правителството въ последно време, съ увеличение ценитѣ на каменнитѣ въглища, изобщо, и по отношение на индустрията, ще трѣбва да се счита като единъ минусъ за благоприятствуване на индустрията. За какво се направиха тѣзи отстъпки, г. г. народни представители?

Тѣзи отстъпки се направиха, първо, за да се облагодетелствуватъ частнитѣ монопритежатели и, второ, да се направи по-голъми оборотъ и да се получаватъ по-голъми тантиеми отъ управителитѣ на мина „Перникъ“. Ние считаме, че съ това се направи голѣмъ регресъ. Каменовжленинитѣ мини трѣбва да бѣдатъ въ рѣцетѣ на държавата и тя да прави по-голъми отстъпки при даването на въглища за нуждитѣ на индустрията, а сжщо и на гражданитѣ за гориво, за да може да се замѣнятъ дървата като гориво съ въглищата. Една отъ главнитѣ причини да не може българинътъ да си промѣни, тъй да се каже, навика да употребява дърва, е високата цена на въглищата. А вие знаете какво голѣмо значение има употребяването на въглищата за общото стопанство на страната. Отъ 1900 г. насамъ въ България сж унищожени 1/3 отъ горитѣ. Какво значение за земледѣлието има унищожението на горитѣ, това много пъти се е изтъквало тукъ. Следствие изсичането на горитѣ се промѣнаха климатическитѣ условия: ставатъ повече срутвания и завличания на почвата.

Г. Чернооковъ (д. сг): Нѣма къде да се криятъ разбойницитѣ.

Г. Желѣзковъ (раб): Станахте несериозенъ, г. Чернооковъ.

Г. Чернооковъ (д. сг): Споредъ оратора и сериозността!

Г. Желѣзковъ (раб): Станахте палячо!

Г. Чернооковъ (д. ст.): Ако вземемъ сериозно да отговаряме на всѣкото . . .

Г. Желѣзковъ (раб): Азъ бихъ Ви наговорилъ много работи, но ще дойдемъ до кавги, нѣкъ не искамъ да се разпрavamъ съ Васъ.

Г. г. народни представители! Кolkото се отнася до другитѣ облаги, тѣ сѣ изразени въ митата. Съ повишението на митата, трѣбва да приемемъ, правителството на Сговора е направилъ голѣмо благодетелствуване на индустриалцитѣ. Съ високитѣ мита по-скоро се покровителствуватъ индустриалцитѣ, отколкото самата индустрия. Ако митата сѣ умѣрени — това се приема отъ всички — могатъ да послужатъ за развитието на индустрията, защото умѣреността на митата не дава голѣми печалби на индустриалцитѣ, а подтиква индустрията къмъ техническо усъвършенствуване. При високитѣ мита индустриалцитѣ се счита застрахованъ въ своитѣ печалби и у него не се явява импулъсъ да внесе усъвършенствуване въ индустрията, у него не се явява импулъсъ къмъ по-голѣма творческа дейностъ, той се поддава повече, така да се каже, на ленивостъ — индустрията става ленива, не се усъвършенствува. Затова и всички автори въ това отношение сѣ съгласни, че митата които се поставятъ за покровителствуване на мѣстната индустрия, трѣбва да бждатъ непремѣнно умѣрени. Ще ви цитирамъ за нѣкои артикули какви сѣ митата, за да видите колко сѣ тѣ високи. Хранителнитѣ материали сѣ зацѣпени съ 15% върху стойността; спиртнитѣ лития — съ 50—60%, дори съ 100% върху стойността; захарьта — съ 50—60%; захарнитѣ издѣлия — съ 80—90%, дърводѣлскитѣ издѣлия — съ 80—90%; коприненитѣ издѣлия — съ 30—40%; искусствена коприна — съ 220%; луксознитѣ предмети — съ 100%; текстилнитѣ фабрични произведения — съ 50—60—70%; вълненитѣ издѣлия специално — съ 50%; лененитѣ и конопени произведения — съ 30—40%; металнитѣ, главно желѣзнитѣ — съ 30—40%; керамичнитѣ издѣлия — съ 100%.

Г. г. народни представители! Отъ тѣзи данни, които ви дадохъ, се вижда, че митата сѣ твърде високи, че отъ тѣхъ не може да има нито за мѣстната индустрия и че напротивъ, както ви казахъ и по-рано, тѣ може да докаратъ до монополъ на вътрешния пазаръ, а монополътъ на вътрешния пазаръ, безспорно, се стреми да запази ценитѣ на продуктитѣ да бждатъ високи. Това води нѣкъ къмъ намаление на консомацията и, нѣщо повече, ще докара връщане къмъ домашната индустрия. Скъпотията на продуктитѣ може да върне хората къмъ домашната индустрия. Това вече се забелязва. Захарьта, напр., захваща вече да се замѣства съ разнитѣ маджунки, които се правятъ въ къщи отъ разни плодове; домакинствата въ Северна България започватъ да си служатъ, имѣто съ сапуни, съ старитѣ пачини на миеие, съ хума, съ таакъ. Сѣщото става и по отношение на дрехитѣ. Ние се връщаме вече къмъ домашната индустрия. Това е, така да се каже, едно отъ голѣмитѣ препятствия за развитието на индустрията. Отъ тази гледна точка трѣбва да се погледне на въпроса. Ние имаме доказателства, че, благодарение на голѣмото повишение на ценитѣ, производството на известни артикули почва да намалява. Напр., захарьта. Въ 1926 г. при производство 32,000,771 кгр. сѣ били консомирани 25,395,066 кгр. Забелязва се една голѣма разлика въ количеството на консомираната захаръ спрямо 1925 г., когато при производството 1,563,934 кгр. — нѣкои фабрики не сѣ работили — е било консомирано 28,493,931 кгр. захаръ. Това показва, че има намаление въ консомацията, че консоматоритѣ не могатъ да понасятъ високитѣ цени, които сѣ вследствие високитѣ мита.

Друга една индустрия е текстилната. Тя е почнала сѣщо така да произвежда много добри платове, които имитиратъ чуждитѣ, но не се продаватъ на ниски цени, макаръ че се произвеждатъ у насъ въ голѣмо количество. Тѣзи платове често пъти минаватъ за чужди, ако човѣкъ не знае, че сѣ произведени тукъ. Производството на 32 най-едри предприятия въ вълнената текстилна индустрия е било презъ 1925 г. за 486,085,958 л. или 18,123,311 златни лева. Сѣщото презъ 1926 г. е намалѣло на 435,913,493 л. или 16,252,670 златни лева, като една отъ фабрицитѣ е станало нужда да бжде затворена. А че въ случая нѣмаме работа съ едно намаление ценитѣ на текстилнитѣ произведения, а съ намаление на самото производство, личи отъ количеството на работницитѣ и на изработенитѣ отъ тѣхъ надници. До 1925 г. сѣ били заети въ едрата текстилна индустрия

3,477 работници, които сѣ изработили 1,001,593 надници, а презъ 1926 г. — 3,003 работници, които сѣ изработили 812,539 надници; докато въ 1925 г. сѣ употребени материали за 388,111,265 л., въ 1926 г. тѣ сѣ намалѣли на 333,593,809 л. Въ отчета на Бургаската търговско-индустриална камара за 1926 г., се казва: „Поради общата стопанска криза и на малена консомативна способностъ на населението, вълнено-текстилнитѣ фабрики сѣ принудени да ограничатъ своето производство до минимумъ, неможейки да намѣрятъ пласментъ на готовитѣ си фабрикати“. Привеждамъ и единъ цитатъ отъ отчета на Варненската търговско-индустриална камара, който е тоже характеренъ за състоянието на текстилната индустрия: „Намалението на производството въ вълнено-предачния и тъкаченъ браншъ, отбелязано въ миналия отчетъ за 1925—1926 г., продължи и презъ изтеклата 1926 г. За нѣкои фабрики това намаление е стигнало даже до 50% безъ никакви изгледи за едно надеждно повишение. Габровскитѣ предачни фабрики сѣ изработили презъ 1924 г. 450,000 кгр. прежда, презъ 1925 г. — 390,000 кгр. прежда, а презъ 1926 г. — 286,000 кгр. прежда. Виждате какъ е вървѣло намалението.

По отношение тютюна, г. г. народни представители, сѣщо така има едно намаление на консомацията. Отъ 5,137,922 кгр. презъ 1925 г., консомацията на тютюна презъ 1926 г. е намалѣла на 4,664,033 кгр.

Тия сѣ даннитѣ, отъ които се вижда, че има едно твърде голѣмо намаление въ консомацията на продуктитѣ, отъ известни индустрии, благодарение повишението на цената имъ. Тѣ ставатъ вече недостъпни за широкитѣ народни маси, защото, докато цената на житото остава много долу, цената на продуктитѣ е твърде висока и не може да стане едно доближаване въ ценитѣ, за да се ползватъ отъ това консоматоритѣ.

Г. г. народни представители! По въпроса за жертвитѣ, които прави държавата за индустрията, дадохъ се твърде много статистически данни. Даннитѣ, които даде г. Сотиръ Яневъ, сѣ сжичитѣ, които сѣ дадени въ статията на Димитъръ х. Димовъ по отношение редъ индустрии за 1912 и 1913 години. Тия данни казватъ, че въ 386 предприятия — значи безъ 25 — презъ 1912 г. жертвитѣ на държавата отъ безмитенъ вносъ на сурови и горивни материали сѣ били 2,215,000 златни лева; презъ 1913 г. тѣ сѣ били 2,765,000 златни лева. Жертвитѣ на държавата отъ даннитѣ, които не сѣ събирани, за 1912 г. сѣ били 1,046,000 златни лева, а за 1913 г. сѣ били 1,060,000 златни лева.

Отъ отстъпки по превоза държавата е загубила 465,000 златни лева. Ако въ общата смѣтка на жертвитѣ се пригурятъ и жертвитѣ отъ мѣста, които се отпунатъ безплатно, и нѣкои други още жертви, общата стойностъ на жертвитѣ, направени отъ страна на държавата за индустрията, ще възлѣзатъ на около 5 милиона златни лева, или около 140 милиона лева книжни. Таква данни за жертвитѣ на държавата презъ годинитѣ 1921, 1922, 1923 се дадохъ и отъ г. министра, но тѣхъ азъ нѣма да цитирамъ. Въ заключение ще кажа, че общо жертвитѣ, които държавата прави за индустрията годишно, се закрѣгляватъ на около 200 милиона лева. Г. Стефанъ Стефановъ нѣкъ поддържа, че тия жертви сѣ малко повече, отколкото се показва отъ г. министра, а именно, че сѣ годишно около 250 милиона лева — за последнитѣ 4 години — или всичко около 1 милиардъ лева.

Значи, за цѣлото време, откато съществува законътъ за насърчение на мѣстната индустрия, жертвитѣ които държавата е направила, сѣ отъ 2 до 2½ милиарда лева.

Когато отъ страна на държавата се правятъ такива жертви за индустрията, сжичата тази индустрия има и други облаги, които се изразяватъ въ закрилата, която винаги държавата дава на индустриалцитѣ въ борбата имъ съ работницитѣ въ случаи на конфликти.

Г. г. народни представители! Не може да се откаже, че държавата винаги е била на страната на господаритѣ при всички конфликти между труда и капитала; и благодарение на това, че тя е била винаги тамъ, не сѣ могли да се осъществятъ ония искания, които трѣбва да бждатъ осъществени въ една държава, която се грижи, както каза г. министърътъ на търговията, да поддържа хармонията между съсловията. По отношение на работницитѣ тая хармония е нарушена, защото винаги при конфликтитѣ държавата взема страната на господаритѣ.

Освенъ това, хармонията се нарушава и отъ друга страна. За да имаме правилно развитие на индустрията, ние трѣбва да имаме професионални организации, които да бждатъ здрави, силни, за да могатъ да извоюватъ из-

вестни права за работниците. Щом се дават такива голъми права, такива облаги на индустриалците, естествено трѣбва да се позволи, и на работниците, които участвуват въ създаването на богатата, да вземат и тѣ онзи пай, който имъ се следва.

Ето защо ние съ съжаление трѣбва да констатираме, че особено напоследъкъ курсътъ на правителствената политика съвсемъ не е, да се създаде едно равновесие между силитѣ, които участвуватъ въ индустрията; напротивъ, курсътъ на днешната политика е, да се натиснатъ още повече работническитѣ организации, да се направятъ негодни да водятъ борба срещу господаритѣ за извоюване на по-голъми надници, каквито работниците трѣбва да иматъ, за да могатъ да живѣятъ сносно и да станатъ по-работоспособни, тъй като продуктивността на работника зависи отъ неговото материално състояние. Щомъ вие не давате на работника онази заплата, която той трѣбва да има съ огледъ на днешната сѣщпотя, вие го поставяте въ едно много мизерно положение.

Г. Стоименъ Савовъ описа тукъ предъ васъ много хубаво, по единъ твърде оригиналенъ начинъ картината, която той е видѣлъ, когато е отишелъ въ тухларната фабрика на г. Тенева: нѣмало мѣсто за подслонъ на работниците, нѣмало нищо, всичко било на открито, на полето, имало 40 градуса топлина, нѣмало даже едно столче, където да се седне. При тия мизерни условия, както ги описа той, работниците били принудени да работятъ цѣлъ денъ, а тѣ не могатъ и 4 часа да работятъ, защото сѣ изтощени напълно; камоли да могатъ да работятъ 8—9 и 10 часа!

Не може да се откаже, че се прокараха известни закони за покровителствуване на работниците, които, ако се приложатъ, биха задоволени до известна степенъ нуждитѣ на работниците. Обаче трѣбва да се признае отъ всички, че тия закони не се прилагатъ и не се дава на работниците оная протекция, която трѣбва да имъ се даде, както се дава протекция на индустриалците.

За работническата заплата у насъ, ние имаме поразителни данни: тя е останала твърде назадъ и не е достатъчна да задоволи нуждитѣ на работниците. Ще ви цитирамъ даннитѣ, които дава нашата Дирекция на статистиката за работническитѣ надници презъ 1909 г. и 1921 г. въ златни левове. Прави се едно сравнение между надниците въ тия две години. Докато въ минитѣ и кариеритѣ въ 1909 г. работниците сѣ получавали 237 л. златни, въ 1921 г. получаватъ 219 л. златни — има едно намаление. Въ металната индустрия въ 1909 г. работниците сѣ получавали 276 л. златни, а въ 1921 г. — 165 л. златни. Въ керамичната индустрия въ 1909 г. — 220 л. златни, а въ 1921 г. — 169 л. златни. Въ химическата индустрия въ 1909 г. — 186 л. златни, а въ 1921 г. — 168 л. златни. Въ индустрията за храни и пиетета въ 1909 г. — 207 л. златни, а въ 1921 г. 174 л. златни. Въ текстилната индустрия въ 1909 г. — 171 л. златни, а въ 1921 г. — 122 л. златни. Въ дървената индустрия въ 1909 г. — 283 л. златни, а въ 1921 г. — 194 л. златни. Въ кожарството въ 1909 г. — 264 л. златни, а въ 1921 г. — 192 л. златни. Въ хартийната индустрия въ 1909 г. — 311 л. златни, а въ 1921 г. — 138 л. златни. Въ електрическата индустрия — тамъ трудитѣ е квалифициранъ — въ 1909 г. работниците сѣ получавали 311 л. златни, а въ 1921 г. — 181 л. златни. Или въ 1909 г. общата срѣдна надница за всичкитѣ индустрии е била 212 л. златни, а въ 1921 г. — 167 л. златни — близо $\frac{1}{4}$ по-долу.

Д. Нейковъ (с. д): При увеличени нужди на работниците.

Г. Желѣзковъ (раб): Да, при увеличени нужди на работниците.

Ние имаме данни за заплатитѣ и въ другитѣ страни. Въ последната книжка на списанието на Българското икономическо дружество г. Ненко Михайловъ е изнесълъ данни за срѣдната работническа надница на индустриалнитѣ работници, които е взелъ отъ публикацитѣ на Международното бюро на труда, които данни ще убедятъ всички, че заплатитѣ на българскитѣ работници сѣ лоши въ сравнение съ заплатитѣ на работниците въ другитѣ страни. Въ Съединенитѣ Щати седмично работникътъ получава 6.543 л.; въ Англия — 2.431 л.; въ Холандия — 2.136 л.; въ Германия — 1.897 л.; въ Италия 1.645 л.; въ Белгия — 1.432 л.; въ Франция — 1.248 л.; въ Чехия — 1.263 л.; въ Польша — 816 л.; а въ България седмично работникътъ получава 352 л. (Глъчка)

Д. Нейковъ (с. д): Нѣма кой да слуша тия работи. Никой не се интересува.

Г. Желѣзковъ (раб): Тия данни сѣ положителни, и на тѣхъ никой не би могълъ да направи никакви възражения.

По-нататъкъ ни се даватъ данни по отношение цената на продуктитѣ въ сравнение съ заплатитѣ, които получаватъ работниците, за да се види колко пъти могатъ да задоволятъ съ своитѣ надници ежедневиитѣ си нужди. Съ надницата, която получаватъ американскитѣ работници, тѣ могатъ да задоволятъ своитѣ ежедневни нужди 22-6 пъти, въ Лондонъ — 13.5 пъти, въ Берлинъ — 11.2 пъти, въ Варшава — 7.8 пъти, въ Римъ — 7.6 пъти, въ Виена — 7.5 пъти, въ Прага — 7.4 пъти, въ Парижъ — 5.2 пъти, въ Стокхолмъ — 5.1 пъти, въ Брюкселъ — 4.9 пъти, въ Амстердамъ — 4.8 пъти и най-после въ България — едва 3.1 пъти. Значи заплатата на работниците у насъ не само абсолютно, но и относително е най-низка. Българскиятъ работникъ може да купува и консумира най-малко продукти. Трѣбва да се вземе предъ видъ и обстоятелството, че българскиятъ работникъ е принуденъ да плаща най-високи наеми въ сравнение съ наемитѣ, които плащатъ работниците въ другитѣ държави. Наемитѣ, които плаща българскиятъ работникъ, достигатъ пѣкъй пъти половината отъ неговата заплата. Това сѣ данни, тъй да се каже, на международенъ мащабъ, отъ които се вижда какви сѣ работническитѣ заплати.

По-нататъкъ. Ние казваме, че индустриалцитѣ иматъ обрѣтъ и отъ гесгазането на 8-часовия работенъ денъ. Че 8-часовиятъ работенъ денъ не се спазва, това се вижда отъ следнитѣ данни, които съмъ взелъ отъ книгата на г. Януловъ „Социална политика въ чужбина и въ България“. Споредъ даннитѣ на индустриалната анкета отъ 1921 г., отъ заетитѣ въ едрата индустрия 53.993 работника само 182 души или 3% работятъ 8 часа, 46.180 души или 85.5% работятъ отъ 8 до 10 часа и 5.961 души или 11.1% работятъ отъ 10 до 14 часа. Въ отчета на вратчанския инспекторъ по труда се помъзва, че разпорѣжданята на закона относително 8 и 6-часовия работенъ денъ не се спазватъ навсякъде. Има нѣкъжде индустрии, твърде рѣдко, повечето въ държавнитѣ индустрии, където се спазва работниятъ денъ. И въ туй отношение българскиятъ индустриалецъ е поставенъ въ благоприятни условия — да има работници евтино платени и да му работятъ по-продължително време въ сравнение съ работниците на европейскитѣ индустриалци. И затуй, когато се сключаватъ търговски договори, всѣкога държавитѣ, които сѣ по-напреднали въ индустриално отношение и въ които има силни професионални организации, налагатъ на държавитѣ, които нѣматъ силни професионални организации, по-тежки условия, защото се има предъ видъ разликата въ туй отношение на положенията въ държавитѣ, развити въ индустриално отношение, и държавитѣ, останали назадъ въ индустриално отношение.

По-нататъкъ. По отношение на закона за хигиената и безопасността на труда и закрила на женския и детския трудъ ще трѣбва да се каже, че и тѣзи закони не се спазватъ у насъ. Отъ заетитѣ въ едрата индустрия 53.993 души работници 164 души сѣ работници надъ 13-годишна възраст — това е пакъ за 1921 г. — 2.355 души сѣ работници отъ 13—16-годишна възраст и 11.617 души сѣ работници подъ 18-годишна възраст; останалитѣ сѣ надъ 18-годишна възраст.

Въ областта на занаятчийството, отъ 28.507 души работници въ 10 окръга 11.883 души сѣ били подъ 18-годишна възраст.

Тѣзи данни идатъ да покажатъ, че и по отношение на женския и детския трудъ законитѣ, които инакъ биха могли да принесатъ твърде много за повдигане продуктивността на работника, не се спазватъ. А спазването на тѣзи закони е необходимо за повдигането продуктивността и работоспособността на работника, както вчера твърде умѣстно се забеляза отъ г. професоръ Данаиловъ.

По-нататъкъ ще видите, че също и законътъ за общественитѣ осигуровки не дава онова, което работникътъ би трѣбвало да получи въ тая областъ. Споредъ чл. 62 отъ тоя законъ, личната пенсия за претърпяна злополука, ако пострадалиятъ е останалъ съвсемъ неспособенъ за работа и има нужда отъ чуждо прислужване, е максимално: ако е получавалъ до 15 л. дневно — вижте какъвъ максимумъ заплата с предвиденъ въ България: 15 л. дневно! — има право да получи 3.600 л. годишно; ако е получавалъ отъ 16 до 30 л. дневно — 4.800 л. годишно; ако е получавалъ отъ 31 до 45 л. дневно — 6.000 л. годишно; ако е получавалъ отъ 46 до 60 л. дневно — 7.500 л. годишно; ако е получавалъ отъ 61 л. нагоре — 9.000 л. годишно. Това сѣ съвършено минимални пенсии

въ сравнение съ живота, който отъ день на день не поевтинява, а става по-скъпъ.

Ето и каква парична помощ е предвидена за боледуващитъ презъ време на лѣкуванетоъ имъ: за получаващитъ до 15 л. дневна заплата — 12 л. за домашно лѣчение и 8 л. за болнично лѣчение; за получаващитъ отъ 16 до 30 л. дневна заплата — 16 л. за домашно лѣчение и 12 л. за болнично лѣчение; за получаващитъ отъ 31 л. до 45 л. дневна заплата — 20 л. за домашно лѣчение и 15 л. за болнично лѣчение; за получаващитъ отъ 46 до 60 л. дневна заплата — 25 л. за домашно лѣчение и 18 л. за болнично лѣчение; за получаващитъ отъ 61 л. нагоре — 30 л. за домашно лѣчение и 22 л. за болнично лѣчение.

Както виждате, г. г. народни представители, съвсемъ минимални суми сѣ предвидени за лѣчението на болнитъ работници. И въ туй отношение, като се направи единъ паралелъ между онова, което се дава на индустрията, и онова, което се дава на работницитъ, ще се види голѣмата пропастъ, която съществува за хората, които създаватъ стопанскитъ блага. Защото не може да се откаже, че работницитъ сѣ главниятъ лостъ на индустрията, и, ако сѣ такива минимални заплатитъ и облагитъ, които се даватъ на работницитъ, явно е защо ние не можемъ да се похвалимъ съ такива работници, каквито има въ странство, съ работоспособностъ на работницитъ, съ прокуктивностъ на труда, съ специализация на труда и т. н., работи, които още съвсемъ сѣ далече отъ българската индустрия.

По-нататкъ, г. г. народни представители, ще кажа нѣколко думи и за стачкитъ. Трѣбва да се признае, че и въ туй отношение пакъ повече сѣ благоприятствува индустриалцитъ, отколкото работницитъ, защото въ стачнитъ борби, тамъ гдето се проявява напѣвъ отъ страна на работницитъ, за да увеличатъ работническитъ си заплати, което е въ интереса на истински разбраната индустрия, тамъ държавата винаги държи, както казахъ и по-рано, страната на индустриалцитъ. Тя би могла да бѣде най-малко безпристрастна. Нѣщо повече, тя би могла да бѣде на страната на работницитъ и да разрешава тѣзи спорове като единъ арбитъръ, но тя никога не заема тази позиция, защото другата страна е по-силна. Въ туй отношение статистическитъ данни показватъ, че материалнитъ жертви, които даватъ работницитъ при тия конфликти, сѣ два пѣти по-голѣми отъ ония, които даватъ индустриалцитъ. За това азъ ще ви дамъ твърде интересни данни.

Въ периода отъ 1922 до 1925 г. сѣ станали всичко 252 стачки, отъ които въ частни предприятия 250 и въ държавни предприятия — 2. Стачнитъ дни за частнитъ предприятия сѣ 4.229, а общиятъ брой на стачнитъ дни заедно съ стачнитъ дни за държавнитъ предприятия е 4.243. Общиятъ брой на работницитъ, които сѣ обявили стачка въ частни предприятия, е 17.863 души, а общиятъ брой на работницитъ, обявили стачка въ частнитъ и държавни предприятия, е 18.084.

Пленъ успѣхъ сѣ имали 41 стачки, а частиченъ успѣхъ — 117. Съ неуспѣхъ сѣ завършили 93 стачки. Напълно удовлетворени сѣ били отъ тия стачки 1.350 работника, частично удовлетворени — 14.159, а неудовлетворени — 2.206 работника. Загубитъ въ надници сѣ били 320.044, въ левове — 12.651.092 л. Загубитъ за заведенията отъ тия стачки въ левове възлизатъ на 6.407.925 л.

Вие виждате, жертвитъ, които се даватъ отъ работницитъ въ тия стачки, сѣ два пѣти по-голѣми отъ жертвитъ, които се даватъ отъ страна на индустриалцитъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): Не всѣкога е така.

Г. Желѣзковъ (раб): Азъ казвамъ за периода 1922 до 1925 г.

Г. Данаиловъ (д. сг): Вие говорите само за България. Но вземете за примѣръ стачката на рудокопачитъ въ Англия, която порази цѣлата индустрия на Англия и обърна нейниятъ износъ съ краката нагоре. Тамъ работницитъ не пострадаха толкова, колкото индустрията. Така че не всѣки пѣтъ е тъй, както Вие казвате.

Г. Желѣзковъ (раб): Сега, г. г. народни представители, като заключение азъ ще трѣбва да кажа . . .

Г. Данаиловъ (д. сг): Пардонъ! Пъкъ и нали знаете, че въ по-напредналитъ индустриални държави работницитъ вече правитъ стачката си за четвъртъ часть: обявятъ си стачката, откриятъ борбата и отиватъ на работа, за да не

губятъ надници. Достатъчно е само да проявятъ своето противодействие, да изявятъ своята воля.

Г. Желѣзковъ (раб): Какъвъ законопроектъ за насърчение на мѣстната индустрия би поддържала нашата парламентарна група? Въ заключение ще кажа, че ние бихме желали да бѣдатъ застъпени следнитъ принципи въ този законопроектъ.

Първо, да се дадатъ облаги на индустрии не общо и еднакви за всички, а специфично опредѣлени за различнитъ видове и категории индустрии, като се благоприятствуватъ повече тия, чието производство обгръща цѣлия производственъ процесъ отъ суровия материалъ до готовия фабрикатъ, а съответно по-малко ония, които преработватъ полуфабрикатитъ, стоящи близо до готовитъ фабрикати, и се изключатъ онѣзи, които нѣматъ нужда вече отъ покровителство. А, безспорно, г. г. народни представители, у насъ вече се явяватъ такива индустрии, които нѣматъ нужда отъ покровителствуване.

Тукъ стана въпросъ за мелничарската индустрия. Явно е, че въ тая областъ вече трѣбва да се взематъ мѣрки, но тия мѣрки и да бѣдатъ взети, тѣ нѣма да бѣдатъ ефикасни, защото у насъ не е прието да се развива индустрията по единъ точно опредѣленъ планъ; тя се развива анархистично. Когато се чуе, че въ известенъ бранитъ има печалби, нахвърлятъ се всички тамъ. Това е анархистиченъ начинъ на развитието на индустрията.

Нѣкой отъ говориситъ: Българска черта.

Г. Желѣзковъ (раб): Та, искамъ да кажа, че вие не бихте могли да вземете мѣрки въ това отношение. И да вземете мѣрки, тѣ ще бѣдатъ неефикасни, защото, за да има отъ тѣхъ резултатъ, трѣбва да се създаде въобще единъ другъ начинъ на производство. Трѣбва преди всичко да се поематъ отъ държавата голѣмитъ индустрии, както казахъ и по-рано, напр. голѣмитъ мини предприятия, както и предприятия за производство на артикули, които масово се употребяватъ. Тогава само бихме могли да контролираме останалитъ индустрии, които ще се развиватъ, тъй да се каже, успоредно съ голѣмитъ. Азъ вече казахъ, какво значение би имало за развитието въобще на индустрията, ако, напр., голѣмитъ минни предприятия бѣха всецѣло въ ръцетъ на държавата и бѣха опредѣлени низки цени за горивния материалъ, който е най-необходимъ за индустрията.

Второ. Благодетелствуването да е по-голѣмо за ония индустрии, които допринасятъ за развитието на земедѣлието и на неговитъ отрасли: лозарство, овощарство, бубарство и пр.

Г. г. народни представители! И тукъ трѣбва да дамъ нѣкои обяснения. Погрѣшна е мисълта, че българската индустрия е въ състояние въобще да се бори съ европейскитъ напреднали индустрии. Да мислимъ ние, че ще можемъ да завладѣемъ голѣми външни пазари, че въ едно кратко време нѣма да бѣдемъ изблъскани отъ европейската индустрия, това ще бѣде една голѣма наша самоизмама. Ние ще трѣбва да развиваме нашата индустрия съ огледъ да задоволяваме нашия вътрешенъ пазаръ. Въ началото, за нѣколко години, ние може би ще излѣземъ на чуждия пазаръ, но скоро ще бѣдемъ изблъскани отъ тамъ, благодарение конкуренцията на силнитъ чужди индустрии. Ние не можемъ да водимъ една империалистическа митническа борба, не сме въ състояние да я водимъ, защото не можемъ да дадемъ нуждитъ жертви за тая борба. Ако могатъ да си позволятъ този луксъ Америка или Германия, които се борятъ на международния пазаръ, нашата действителностъ — при тѣзи наши граници, при това наше население — не ни позволява да дадемъ необходимитъ жертви. Колкото и да желаемъ да развиваме българската индустрия, мѣстната индустрия, както казахъ и по-рано, пакъ нѣма да бѣде българска, а ще бѣде чужда. Като видятъ, че у насъ ще намѣрятъ благоприятствуване, чуждитъ капитали ще нахѣлатъ тукъ, както стана въ Варна съ две фабрики за плетене тантели и за нанделки: като се забрани вносите на тия артикули, веднага две фабрики отъ Германия вдигнаха машинитъ си, намѣриха се въ Варна и си почнаха производството. Това показва, че капиталътъ, както казва и г. Данаиловъ, търси голѣми печалби. Чуждестранниятъ капиталъ ще се установи тукъ. Койкото и да поставяте ограничения за подданството на капитала, както иска съюза на индустриалцитъ — да се постанови, че само български подданици иматъ право да се ползватъ отъ облагитъ на този законъ — ще видите, че чуждитъ капитали пакъ ще се явятъ само че въ прикрита форма. Тѣзи капитали ще нахѣлатъ

у насъ. Тъй че погрѣшна е мисълта, че като поставят високи мита, облагодетелствувате нашитѣ капиталы. Митата трѣбва да бъдатъ умѣрени, колкото да може индустрията да се развива.

По-нататъкъ, г. г. народни представители, държавата да запази за себе си индустриитѣ, които произвеждатъ масови артикулы отъ голѣмо значение за народа, именно минитѣ, каменовъгледни, солни, петролни, ако се намѣрятъ такива, голѣмитѣ електрически юзници, производството на изкуствени торове, медикаменти, захаръ и т. ч. — продукти отъ първата необходимостъ.

Всички предприятия трѣбва да бъдатъ задължени да построятъ за работниците хигиенични жилища, а не това да става само по волята на отдѣлни министри, само за дадени предприятия. Време е вече да се тури край на това плачевно състояние, въ което се намиратъ работническитѣ жилища. Наистина, нейде има направени нѣкакви работнически жилища, но нейде ги нѣма никакъ. Ето защо ние искаме съ законопроекта да се задължатъ индустриалцитѣ, които се ползватъ съ толкова много облаги, да построятъ хигиенични жилища за работниците.

Ние искаме още контролтѣ въ индустриалнитѣ заведения, касателно приложението на трудовитѣ закони, да се извършва отъ избрани отъ самитѣ работници инспектори. Значението на това искане е ясно. Отъ онова, което имаме досега, по отношение на контрола, който се върши отъ страна на Инспекцията на труда, ние знаемъ, че той не дава ефикасни резултати, защото чиновницитѣ, които извършватъ контрола, се бюкратизиратъ и не сж на мѣстото си.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Г. Желѣзковъ! Моля, свършете. Часътъ е вече 8.

Г. Желѣзковъ (раб): Свършвамъ. — Ако инспекторитѣ на труда бяха били избрани, както е предвидено въ правилника, който не е приложенъ досега, естествено, контролтѣ щѣше да бѣде свършено другъ, и ние щѣхме да имаме по-други резултати отъ приложението на законитѣ по труда.

Да се опредѣли единъ минимумъ на надницитѣ за мъжкия, женския и детския трудъ въ разнитѣ индустриални предприятия, съ огледъ на поскъпяването на живота. Това искане, г. г. народни представители, е твърде умѣрно, защото, както видѣхте отъ това, което ви четохъ отъ закона за осигуровкитѣ, минимални сж надницитѣ, които се предвиждатъ.

Не може въ 1927 г., когато килограмътъ хлѣбъ струва 8—9 л., да се плаща на работницитѣ 15 л. надница. Това е срамъ и позоръ за една напреднала нация, за каквото се считаме ние, следъ 30-годишно облагодетелствуване на индустрията.

Г. Данаиловъ (д. ст): Кѣде се плащатъ 15 л. надница?

Г. Желѣзковъ (раб): Въ Варна има предприятия, въ които се плащатъ 15 л. надници.

Н. Стамболиевъ (з. в): 15—20 л. надници се плащатъ на работницитѣ въ фабрика „Принцъ Кирилъ“ и въ тютюневитѣ складове.

Г. Желѣзковъ (раб): Ние искаме пълно спазване на 6 и 8-часовия работенъ день и 36-часовата недѣлна почивка.

Ние искаме още поддържане на лѣкари и устройство на амбулатории при индустриалнитѣ заведения за бърза и безплатна медицинска помощъ. Въ това отношение, г. г. народни представители, нищо не е направено. Ще трѣбва въ всѣка една работилница, въ всѣко едно индустриално заведение непременно да има амбулатория съ медикаменти най-обикновени за даване първа медицинска помощъ. Ако нѣма лѣкарь, то поне да има фелдшеръ.

Както казахъ и по-рано, трѣбва да се даде свобода за организиране на работницитѣ въ професионални организации. Това е наложително и необходимо, за да могатъ работницитѣ да водятъ своята борба, за да могатъ да си извоюватъ по-голѣми придобивки. Това е едно отъ най-важнитѣ искания, на което, обаче, не се позволява да се прояви дори. Не можемъ да не отбележимъ съ съжаление преследванитѣ на работницитѣ, които се вършатъ наноследъкъ. Въ събрания на работническитѣ синдикати нахѣтватъ полицаи, взиматъ се архивитѣ на синдикатитѣ, въ Варна общински съветници отъ нашата партия стояха 15 дена въ затвора. Това сж произвола, г-да, които разнебитватъ тѣзи организации, които сж необходими за развитието на

една истинска индустрия, и за да може да се създаде оная хармония между съсловията, за която г. министърътъ говори. За тази хармония е необходимо съществуването на тѣзи професионални организации.

Вноснитѣ за общественитѣ осигуровки да се внасятъ издѣлно отъ индустриалцитѣ и отъ държавата. Това искане е твърде основателно. Сега вноснитѣ сж разпредѣлени между работницитѣ, индустриалцитѣ и държавата. Държавата, обаче, напоследъкъ започна да не си внася своевременно вноснитѣ. Тя сигурно ще ги внесе, но досега не ги е внесла. Отъ друга страна, при такива минимални надници да се постави като задължение на работницитѣ да внасятъ тѣзи вноски, е твърде много. Вноски трѣбва да се внасятъ само отъ държавата и отъ индустриалцитѣ, които се ползватъ отъ твърде голѣми облаги. Това не е много за тѣхъ, защото ако се направи смѣтка, ще се види, че отъ индустриалцитѣ се внася едва 1% отъ работническитѣ заплати, когато въ странство е 20%.

Увеличение на пенсиятѣ на работницитѣ въ случай на старостъ, инвалидностъ и злополука. По този въпросъ ви дадохъ данни, отъ които се вижда колко нищожни сж тѣзи пенсии.

Едно последно искане, което е въ интересъ и на работницитѣ и на индустриалцитѣ, е: поставяне на технически съоръжения за предпазване отъ злополука. Това искане е много навременно. Време е, когато имаме такава напреднала индустрия, за каквато се говори, че имаме, да се взематъ мѣрки, за да може действително да се намалятъ случайтѣ на злополука и смъртъ, за които казахъ въ началото на моята речъ.

Тѣзи сж, г. г. народни представители, исканията, и нашата парламентарна група би гласувала за единъ такъвъ законопроектъ, въ който се съдържатъ тия искания.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. г. народни представители! Часътъ е 8.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да се продължи заседанието, докато се изчерпи листата на записанитѣ оратори по законопроекта.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, да се продължи заседанието докато се изчерпи листата на записанитѣ оратори по законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Николай Думановъ.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители по законопроекта, който е представенъ на нашето внимание, се развили доста дълги дебати. Въ тѣхъ се зачекнаха основно много въпроси, които . . .

Д. Кьорчевъ (нац. л): Г. председателю! Нѣма кворумъ.

Д. Нейковъ (с. д): Гласуватъ да се продължи заседанието, а си отиватъ!

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Моята целъ не е да давамъ известни данни въ подкрепа на . . .

Д. Кьорчевъ (нац. л): Г. министре! Законопроектътъ е важенъ. Да продължимъ утре.

Министъръ Ц. Бобшевски: Тази вечеръ трѣбва да свършимъ. Не можемъ да протакаме разискванията 15 дена.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Азъ не мога да говоря, защото нѣма на кого да говоря. (Слиза отъ трибуната)

Д. Кьорчевъ (нац. л): (Ржкопѣска)

К. Томовъ (з): Това е наказание да говоримъ следъ 8 часа! Нѣма да говоря и азъ. Правителствени депутати говориха по два часа, а насъ ни измѣчватъ да говоримъ следъ 8 часа.

Министъръ Ц. Бобшевски: И предъ 5 души може да се говори.

К. Томовъ (з): Изморени сме.

Министъръ Ц. Бобошевски: Ами азъ не съмъ ли изморенъ?

К. Томовъ (з): Тогава съгласете се да говоримъ утре.

Г. Данаиловъ (д. сг): Съгласете се за утре, г. министре.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Има кворумъ. Тукъ присъствуватъ 80 души.

Д. Нейковъ (с. д): Само 36 души присъствуватъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Г. председателю! Вие си спомняте, че само така една вечеръ бѣха прекратени дебатитѣ и по тринното слово. Следъ туй Вие признахте, че тѣ неправилно сѣ били прекратени, и, на това основание, дадохте думата на записанитѣ оратори. Тая грѣшка, че неправилно е станало прекращение на дебатитѣ, бѣше подчертана отъ Васъ. Значи, имаме да вземемъ отъ васъ. Съгласете се сега, утре да продължимъ.

Р. Василевъ (д. сг): Значи, текуща смѣтка! Шомъ не желаете сега да говорите, ще остане за утре.

Министъръ Ц. Бобошевски: Тѣ се отказватъ да говорятъ.

К. Томовъ (з): Не се отказваме. Бждете еднакви къмъ всички.

Министъръ Ц. Бобошевски: И ние като министри сме говорили предъ 20 души. Защо правите тия работи?

Д. Бошняковъ (д. сг): Не можемъ да ви караме зорленъ да говорите.

Министъръ Ц. Бобошевски: Г. Томовъ! Елате да говорите. Хайде, качете се на трибуната. Имате думата.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. Томовъ! Имате думата.

К. Томовъ (з): Нѣма да говоря. Азъ апелирамъ къмъ г. председателя да бжде еднакъвъ къмъ всички оратори. Ако вие отдавате голѣмо значение на законопроекта, защото той е важенъ, дайте ни възможность да се изкажемъ. Карате ни да говоримъ следъ 8 часа! Кога е било това? Ако има записани депутати отъ болшинството, нѣма да направите това.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Само вие избирате времето, кога да говорите. Никой отъ насъ не избира времето. Като му дойде редътъ — говори.

Министъръ Ц. Бобошевски: Тогава да се прекратятъ дебатитѣ.

Х. Статевъ (пар. л): Съгласете се, г. министре, да остане за утре.

Министъръ Ц. Бобошевски: Имаме много други работи.

Х. Статевъ (пар. л): Оставатъ още двама души да говорятъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: И утре цѣлия денъ ще отиде.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Нѣма какво да се разираваме тукъ. Вие се отказвате, значи, ще прекратимъ дебатитѣ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. Томовъ! Имате думата.

Министъръ Ц. Бобошевски: Г. Томовъ! Хайде, качете се да говорите. Ще ви слушамъ съ най-голѣмо внимание.

Р. Василевъ (д. сг): Понеже ние създадохме една нова практика за даване думата на записанитѣ оратори и следъ прекращението на дебатитѣ, нека, г. председателю, да отложимъ за утре.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Не може така, защото тази практика ще се затвърди, и всѣки, когато иска, тогава ще говори.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, исдейте се разпавя. Ще вдигнемъ заседанието.

Министъръ Ц. Бобошевски: То значи да загубимъ още единъ денъ, когато можеше тази вечеръ да се свърши.

Г. Юртовъ (пар. л): Петъ дни тукъ се приказваха празни работи.

Р. Василевъ (д. сг): Г. председателю! Понеже на второ четене могатъ да взематъ думата и да говорятъ, нека имъ се даде думата утре.

Министъръ Ц. Бобошевски: Добре, азъ ги моля на второто четене да говорятъ и по три часа, ако искатъ, но сега да приемемъ законопроекта. Въ всѣки случай, азъ оставамъ на г. председателя да реши, каквото намѣри, че е правилно.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Не сте ли съгласни — вие групитѣ, които не сте се изказали — да имате право да говорите по два часа при второто четене?

К. Томовъ (з): Следъ като мие законопроекта презъ комисията, това нѣма смисълъ.

Х. Статевъ (пар. л): На това не сме съгласни.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Г. председателю! Г. Думановъ казва, че не е разположенъ.

Министъръ Ц. Бобошевски: Нѣма му нищо. Ти го казвай това.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Понеже записанитѣ оратори не искатъ да говорятъ, и, понеже нѣма записани други, ще вдигнемъ заседанието за утре.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Заседанието не можете да го вдигнете. Трѣбва да гласувате.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Заседанието се едига за утре, съ сѣмъшия дневенъ редъ.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. и 20 м.)

Председателъ: А. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседателъ: В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: Н. ТЪРКАЛАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски разрешени на народнитѣ представители: Павелъ Георгиевъ, Иванъ Казанджиевъ и Коста Лулчевъ	437	2) отъ народния представителъ Х. Басевъ къмъ министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ относително неизплащане имотитѣ, отчуждени за аеродрума въ Казанлъкъ (Съобщение)	437
Питания:		Запитване отъ народнитѣ представители: И. Георговъ и Н. Андреевъ къмъ министъръ-председателя и министъръ на финанситѣ относително сключването на заемъ (Съобщение)	437
1) отъ народнитѣ представители Д. Зографски и Д. Грънчаровъ къмъ министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ относително оценката на отчуждени частни имоти на нѣкои жители отъ гр. Дупница за дековилната желѣзнопътна линия Радомиръ—Дупница—Петричъ (Съобщение)	437	Законопроектъ за насърчение на мѣстната индустрия (Първо четене — продължение разискванията)	437
		Дневенъ редъ за следующето заседание	457